

POZIV SVIM ČLANOVIMA I SARADNICIMA

SKUPŠTINA DRUŠTVA ZAKAZANA ZA **13. JUN**

Na osnovu Statuta a u skladu sa zaključcima Saveta Društva
SAZIVAM

Skupštinu Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. za 13. jun 2006. godine.

DNEVNI RED:

1. Otvaranje i izbor radnog predsedništva;
2. Izbor radnih tela (verifikacione, izborne i kandidacione komisije, sekretarijata, zapisničara i overača zapisnika);
3. Izveštaj o radu organa i podružnica Društva između dve skupštine (izveštaj za period maj 2001 - april 2005. objavljen je u "Glasu istine" broj 31 u aprilu 2005, a u ovom broju objavljuje se dopuna izveštaja za period maj 2005 - maj 2006);
4. Referat predsednika Društva prof. dr Radoslava Ratkovića o dosadašnjem i budućem radu;
5. Predlog Saveta za donošenje statutarne odluke (promena imena Društva) sa obrazloženjem;
6. Diskusija o tačkama 3, 4. i 5;
7. Izveštaj verifikacione komisije

13. JUN

8. a) Izjašnjavanje o predlogu Saveta za donošenje statutarne odluke o promeni imena Društva;

b) Izjašnjavanje o izveštajima i davanje razrešnice Savetu i Nadzornom odboru;

9. Izbor organa Društva

Skupština će se održati uutorak 13. juna 2006. godine u prostorijama Centra za kulturu dekontaminaciju, Birčaninova 21, sa početkom u 10 časova.

*Predsednik Društva
Dr Radoslav Ratković, s.r.*

Ovaj broj "Glasa istine" zvaničan je poziv svim članovima Društva da učestvuju u radu Skupštine.

Po Statutu Društva, Skupštinu čine svi njegovi članovi. Izveštaj o radu Društva u periodu maj 2001 - april 2005. objavljen je u broju 31 "Glasa istine". **Dodatni materijali za Skupštinu - dopuna izveštaja i Predlog statutarne odluke sa obrazloženjem - strane 10-14**

REAGOVANJE DRUŠTVA POVODOM POKUŠAJA DA SE REANIMIRA VREME ZLA

PROTIV ŠIČARDŽIJSKIH KALKULACIJA

A ZA RAZUMNU POLITIKU

Opređenja i ponašanja glavnih aktera na aktuelnoj političkoj sceni, uključujući i zbivanja povodom smrti i sahrane Slobodana Miloševića, sve više se uklapaju u restauraciju onog vremena kada su se na istoj platformi našli SPS i SRS koji su potom i institucionalno delili vlast u Srbiji. Okrećući leđa osnovnim vrednostima i tekovinama antifašističke borbe, te snage su, izazivajući i vodeći besmislene ratove, Srbiju sukobile ne samo sa ostalim narodima u nekadašnjoj zajedničkoj državi nego i sa čitavim svetom.

Umesto da uspostavljaju radikalnan diskontinuitet sa tim vremenom, takvom politikom i svima koji su je podsticali i podržavali, aktuelne vlasti na razne načine s njima koketiraju i doprinose da se to vreme reanimira a njegove pristalice ojačaju pozicije na aktuelnoj političkoj sceni i to na račun prosperiteta čitavog naroda.

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji pri tome posebno ističe:

● Sve su uočljivije pogubne posledice kompromiserstva i popustljivosti vlasti, ali i velikog dela nekadašnje DOS-ovske koalicije, prema zločinima i kriminalu počinjenim u vreme Miloševićevog

režima, što često onemogućava da se adekvatno reaguje i na aktuelne pojave i procese i da se uspostvi normalno funkcionisanje osnovnih državnih institucija i podigne njihov sasvim poljuljani autoritet.

● Umesto da se put u Evropu što brže i više učini prohodnim, pored ostalog i ispunjavanjem svih preuzetih obaveza prema Haškom tribunalu, i dalje se podstiče antihaški lobi i hazarderski igra sa budućnošću zemlje za koju niko razuman ne sme ni da zamisli kako bi izgledala izopštena iz Evrope i sveta.

● Nepotrebno se zaoštavaju odnosi sa Crnom Gorom mešanjem u pitanja koja isključivo treba da se rešavaju u ovom delu državne zajednice.

● Sve je izraženije srastanje države sa Srpskom pravoslavnom crkvom koja je i u trenutku smrti Slobodana Miloševića stavila do znanja da se ne distancira od politike s kojom je Milošević krenuo u ratne pohode i pod čijim su zastavama počinjeni mnogi zločini. Simbioza sa crkvom u nizu konkretnih situacija kompromituje državu i njene institucije pred sopstvenim građanima, a u nekim slučajevima zaoštava i odnose sa sused-

nim državama.

● Umesto jasne podrške i podsticaja reformskim tokovima koji treba da doprinesu da se uhvati izgubljeni korak sa društvenim i ekonomskim kretanjima u savremenom svetu, aktuelna vlada i političke snage koje je podržavaju koketiraju sa davno poraženim i u današnjem vremenu sasvim besperspektivnim političkim konceptima i njihovim protagonistima, pokušavajući pri tome da prekraju i nepobitne istorijske činjenice.

Upozoravajući na potencijalna pogubna ishodišta ovih tendencija, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi istovremeno ukazuje na neophodnost adekvatnog organizovanja civilnog sektora i poziva na uspostavljanje najšire koalicije svih demokratskih antifašističkih snaga. U tom kontekstu ohrabruje reagovanje kulturnih poslanika Beograda povodom licemerne i nasilničke odluke Vlade Republike Srbije da se Muzej "25. maj" pretvori u pogrebnu kapelu i pod simbole NOB-a i SFRJ podvede onaj koji ih je na najgrublji način negirao.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ

NEDIĆ JE DUBOKO VEROVAO U HITLERA

Danas se o periodu istorije u kome se ispoljila kvislinška uloga Milana Nedića govori bez ikakvog uvida u činjenice pri čemu se preuzimaju kvislinška tumačenja i opravdavanja - naglasila je Olivera Milosavljević i dodala da se svesno zanemaruje suština Nedićeve delatnosti a slika o njemu gradi se na osnovu njegove navodne "očinske brige o izbeglicama", što se i navodi kao argument za rehabilitaciju. Pri tome se namerno ispušta iz vida da je Nedićev komeserijata za izbeglice strogim kaznama uterivao izbeglice u kvislinške vojne formacije.

Konstatciju da se danas u antikomunističkom slepilu rehabilituju ideje nacionalsocijalizma kome je doprinos davao čitav Nedićev upravni i propagandni aparat, Olivera Milosavljević je potkrepila mnogim konkretnim primerima navodeći, pored ostalog, 170 urednika i saradnika Nedićeve "Naše borbe" okupljenih pod parolom: "Viktorija - nemačka pobeda - pobeda Evrope". Uz Nedićeve ministre, pomenula je univerzitetske profesore, advokate, sveštenike, poslanike, upravne kulturnih institucija koji su javno potpisivali svoje rasističke tekstove, veličali nemački Rajh i njegovog vođu Adolfa Hitlera ističući da oni "besprimernim požrtvovanjem stvaraju novu Evropu".

Takođe su, uz rasističku, antizapadnu, antisemit-sku retoriku kojom se svakodnevno služio Nedić, u izlaganju Olivera Milosavljević citirane reči njegove blagodarnosti "velikom nemačkom Rajhu" što je "Srbiji obezbedio časno mesto saradnika u izgradnji novog sveta". Navedene su mnoge uredbe kojima je "rešavano jevrejsko pitanje", o formiranju prekih sudova i brzopoteznim smrtnim kaznama, o, po uzoru na Rajh, izbacivanju iz škola nepodobnih đaka i profesora na osnovu rasne, verske i druge diskriminacije. Takve propise Nedićeva vlada donosila je čak i sredinom 1944. kada je svako razuman već mogao da sagleda konačan ishod rata. To svedoči koliko je Nedić duboko podržavao Hitlerova uverenja i verovao u njegovu pobjedu - zaključila je Olivera Milosavljević.

ĐURO V. RODIĆ

POLITIČKI ZAKONI, PRAVNI APSURDI

Zakon o rehabilitaciji je politički zakon i u direktnoj je suprotnosti sa već postojećim domaćim zakonima i međunarodnim pravom - osnovna je teza u izlaganju Đure Rodića.

Zakonik o krivičnom postupku socijalističke Jugoslavije, koji je bio na snazi više od 50 godina, predviđao je način sudske rehabilitacije lica osuđenih za razna krivična dela ako su u međuvremenu pribavljeni novi argumenti kojima se dokazuje da je presuda bila nepravedna. Zakonik usvojen od strane

sadašnjeg saziva Skupštine Srbije, na snazi od 1. januara 2006, istovetan je, čak i u numeraciji članova, sa prethodnim. Oštećeni su, dakle, imali i imaju mogućnost da pobijaju presudu novim argumentima pa je sa tog stanovišta Zakon o rehabilitaciji apsolutno nepotreban.

Rodić je takođe ukazao da se Zakonom o rehabilitaciji ignoriše i Zakon o uređenju sudova, to jest odredbe o njihovoj nadležnosti. Nelogično je i to što svako zainteresovano lice može da pokrene postupak za rehabilitaciju. Svako može da uputi takav zahtev ali je za pokretanje postupka nadležan jedino javni tužilac. S obzirom da je važeći Krivični zakonik Srbije usaglašen sa međunarodnim krivičnim pravom, Zakon o rehabilitaciji je u koliziji ne samo sa domaćim zakonima nego i sa međunarodnim pravom. Osim toga, tim zakonom se ulazi u materijalne obaveze čije su razmere nesagledive i mogu da opterete više narednih generacija.

Rehabilitacija ratnih zločina, ako se imaju u vidu mnogi nepobitni dokumenti - zaključio je Rodić i, između ostalog, naveo neke od činjenica koje dokazuju da su Ljotić, Nedić i Draža Mihailović bili u jedinstvenom antinarodnooslobodilačkom pokretu. Delegacija Draže Mihailovića bila je 29. avgusta 1941. na inauguraciji Nedića za predsednika kvislinške vlade, Pavle Đurišić komanduje istovremeno Nedićevim i Dražinim jedinicama a nemački Gvozdeni krst kojim je odlikovan svedoči u čijem je krajnjem interesu delovao. Nedićevi žandari obezbeđivali su širi rejon dok su četnici klali u Vraniću po spisku porodica koji im je prethodno dostavio Nedićev predsednik opštine.

OLGA MANOJLOVIĆ - PINTAR

PO SVETSKIM MERILIMA - NEOSPORNI KVISLING

Olga Manojlović-Pintar je govoril o Milanu Nediću kao simbolu koji je značajno prisutan u procesu kreiranja srpskog kolektivnog identiteta i nove ideologije nacionalnog zajedništva u poslednjim decenijama.

Prošle godine, rekla je, Evropa i svet su obeležili 60. godišnjicu pobjede nad fašizmom u II svetskom ratu. Tom prilikom pre svega je prezentovana ideologija nove ujedinjene Evrope koja je antifašističku borbu ugradila u temelje svog postojanja i na taj način obesmisliła nacionalne isključivosti i samodovoljnosti. Na proslavama su se okupili i nekadašnji neprijatelji, sada saveznici u procesu novih povezivanja i uspostavljanja novih sistema vrednosti. U Nemačkoj se ispoljava snažna osuda holokausta i istražuju uzroci genocida pri čemu se naglašava da današnja nemačka omladina ne može da bude odgovorna za zločine prethodnih generacija, ali je odgovorna za način na koji se seća zločina i na koji obeležava svoju prošlost.

Način na koji društvo obeležava svoju prošlost uvek odslikava političke intencije i vidove konstituisanja društvene svesti upućujući na etičke principe sadašnjosti iz koje se prošlost revitalizuje. U tom kontekstu, prema rečima Olge Manojlović-Pintar, vraćanje Milana Nedića u javni i politički život Srbije svedoči o dubiozama sa kojima se srpsko društvo suočavalo i suočava kao i sa problemima koje nije uspevalo i još uvek ne uspeva da reši. Relativizacija stavova koji su u demokratskim društvima konsenzualno prihvaćeni, kao što je stav o kolaboraciji za vreme II svetskog

rata, samo dodatno ističe autizam i anahronizam delova političkih i intelektualnih elita srpskog društva koji nisu uspevali i nisu želeli da odgovore na kontroverzna pitanja prošlosti potraže u istorijskim komparacijama i van granica Srbije i Jugoslavije.

Olga Manojlović-Pintar je potom podsetila kako je Milan Nedić interperiran u srpskoj političkoj emigraciji u decenijama posle II svetskog rata, to jest kako je od kvislinga postepeno pretvaran u "mučenika koji se žrtvovao za srpski narod" pa i u ličnost koja se svrstava među najznamenitije Srbe u istoriji. Postavila je zatim pitanje: da li je potrebno čekati nekoliko decenija da bi se o Nediću dao konačan sud ili se pitanje njegovog političkog angažmana i danas može jasno definisati kao što je to i bilo prethodnih decenija. Odgovor se sam po sebi nameće a posebno ako se jasno odredi stajna tačka u valorizaciji njegove istorijske uloge. Posmatranje prošlosti iz perspektive jedne grupe, bila ona većinska nacija ili društvena klasa, svakako je lišeno mogućnosti tačnog zaključivanja. Stoga je uloga Nedića u srpskoj istoriji razumljiva samo ako se posmatra merilima koja su u vrednovanju uloga koje su pojedinci, grupe i države imali tokom II svetskog rata prihvaćena u čitavom svetu.

No, kako ističe Olga Manojlović-Pintar, i iz vizure srpskog naroda uloga Milana Nedića može se sasvim pouzdano odrediti kao kolaboracionistička. To je još vidljivije ako se ima u vidu sudbina Jevreja u Nedićevoj Srbiji i uporedi sa sudbinom Jevreja u susedstvu - Mađarskoj, Bugarskoj. Pri svemu tome, istraživanje simbola Milana Nedića ukazuje na specifičnosti vremena i društva u kome mi danas živimo, nejasan odnos društva prema prošlosti i odsustvo vizije budućnosti.

BRANISLAV BOŽOVIĆ

GOSPODAR ŽIVOTA I SMRTI

Milan Nedić i Specijalna policija - okosnica su izlaganja Branislava Božovića koji je konstatovao da je, u interesu okupatora, Nedić zavodio "red i mir". Za vojne akcije na raspolaganju su mu bile njegove oružane formacije, te Ljotičevići dobrovoljački odredi, četnički odredi Koste Pećanca i legalizovani odredi Draže Mihailovića. Policijom i žandarmerijom gušio je sve oblike otpora i akcije protiv nemačkog okupatora i kvislinškog poretka.

Sam Nedić, ne samo kao predsednik vlade nego i kao ministar unutrašnjih poslova u značajnom periodu svoje vladavine, neposredno je naređivao primenu represivnih mera i regulisao njihovu upotrebu. Specijalna policija bila mu je udarna pesnica. Za logor na Banjici snosi višestruku odgovornost i kao predsednik vlade i kao njen ministar unutrašnjih poslova. Kategorizacija zatvorenika bila je način da se izbegne redovni sudski postupak i da o sudbini zatvorenika odlučuje policija. Odlučivanje o životu i smrti, na osnovu Nedićeve vlade i Nedića lično, krajnje je pojed-

nostavljeno zbog čega su Nedić i njegovi bliski saradnici za mučenja i ubijanja na desetine hiljada ljudi i proglašeni za ratne zločince.

Naročito je indikativna Nedićeva poslednja naredba o uzimanju talaca i kategorizaciji kojom je naredio hapšenje ne samo zbog dela nego i zbog reči, ne samo partizana i "komunističkih elemenata", nego i

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, kome su se pridružili Centar za kulturnu dekontaminaciju, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Antifašistički front i Antifašistička akcija Novog Sada, organizovalo je raspravu na temu "Kvislinška uloga Milana Nedića - zašto se to danas opravdava i veliča".

Rasprava je organizovana sa ciljem da se ukaže na šira društvena značenja pokušaja revitalizacije opredeljenja na kojima se zasnivao Nedićev režim, uključujući i nastojanja da se stvore zakonski preduslovi za rehabilitaciju Nedića i njemu sličnih. U tom kontekstu, moderator tribine Vitimir Sudarski postavio je pitanje: "Da li će Srbija posle toliko decenija opet da bude prva u Evropi. Nedić se svojevremeno hvalio da je prvi, zna se s kim, konačno rešio jevrejsko pitanje. Sada će prva u Evropi rehabilitovati kvislinge".

Tribina je počela izlaganjima profesora Filozofskog fakulteta dr Olivera Milosavljević i dr Žarka Koraća, istoričarke dr Olge Manojlović-Pintar, publiciste Branislava Božovića i pravnika Đure V. Rodića, a u raspravi su učestvovali i Vladimir Marković, Nebojša Dragosavac i dr Dragoljub Petrović.

Opšti je zaključak da su aktuelna dešavanja u Srbiji u suprotnosti sa stremljenjima savremene Evrope utemeljene na antifašizmu, ali i i sa načelima francuske revolucije koja je označila novo doba ljudske istorije i afirmaciju individualnih ljudskih prava i sloboda.

onih koji omalovažavaju i kritikuju postupke vlasti. "U logor se, ističe Nedić kao naredbodavac, moraju upućivati ne samo počinioци već i članovi porodice, ne samo odmetnuti komunisti, nego i rođaci u prvoj liniji srodstva, ne samo odbegli vojnici i oni koji izbegavaju vojnu obavezu nego i njihovi roditelji."

Pominjući takođe da je Srbija među zemljama u kojima je, po nacističkim merilima, najbrže i najtemelnije izvršena likvidacija Jevreja, Božović konstatuje da je već maja 1942. iz Beograda obavešten Berlin da je "jevrejsko pitanje konačno rešeno". Iz sačuvanog zapisnika o razgovoru Nedića sa Haroldom Turnerom, šefom okupacione vojne uprave u Srbiji, vidi se da je u toku tog razgovora 28. marta 1942. u Beogradu, Nedić više puta isticao "istorijsku zaslugu svoje vlade u preuzetom zadatku da jevrejsko pitanje bude rešeno". No, i posle masovne likvidacije Jevreja, Nedićeva Specijalna policija je nastavila potragu za onim malobrojnim koji su se na razne načine skrivali u Srbiji, a Nedić je, između ostalog, intervenisao za pooštavanje mera protiv Jevreja iz Srbije zatočenih u zarobljeničkom logoru u Osnabriku u Nemačkoj. U pismu od 22. juna 1942. nemačkom vojnom zapovedniku generalu Baderu ukazuje da 340 Jevreja u tom logoru "bezobzirno sprovode svoju razornu akciju po sobama, barakama i blokovima" pa predlaže da se izoluju iz logora jugoslovenskih zarobljenika. Pismo završava rečima: "Srpska vlada, zabrinuta ovom akcijom, bila bi vrlo zahvalna ako bi se od vlasti nemačkog Rajha preduzele efikasne mere za što brže izdvajanje". Nemci su, razume se, ispunili ovu želju svog saveznika i za pomenute zarobljenike formirali poseban kažnjenički "Lager D".

ŽARKO KORAĆ

ČUTANJEM SE PREUZIMA ISTORIJSKA ODGOVORNOST ZA MRAK I ZLO

Žarko Korać je skrenuo pažnju na politički kontekst usvajanja Zakona o rehabilitaciji. Nova desnica, koja je trenutno na vlasti, već duže vreme traži takozvani diskontinuitet sa komunizmom i u tome je posebno glasan sadašnji premijer Srbije Vojislav Koštunica.

Uobičajeno je, istakao je Korać, da se u postkomunističkim zemljama diskontinuitet shvata prvenstveno kao obnavljanje sistema političkog pluralizma i tržišne demokratije, kao odbacivanje partijske države i uspostavljanje ekonomskog sistema zasnovanog na privatnom vlasništvu. Društvo zasnovano na političkom pluralizmu otvoreno je za sve političke stavove sem onih, poput rasističkih, koji ugrožavaju temeljne civilizacijske vrednosti. Kad Koštunica govori o diskontinuitetu, valja, međutim, imati na umu da on nikad nije primenio jedini zakon koji mu je omogućavao diskontinuitet, već prema njemu ima veliku ideološku odbojnost. Reč je o Zakonu o lustraciji usvojenom u prethodnom skupštinskom sazivu. Taj zakon predviđa da se za teška ogrešenja o ljudska prava jednom broju ljudi (politički lideri, urednici medija i sl) na određeno vreme zabrani javna delatnost. Koštunica je prema tom zakonu pokazao veliki otpor - u koaliciji je sa SPS-om čiji bi značajan broj lidera došao pod udar upravo tog zakona.

Umesto toga, forsira se opskuran, u potpunosti ideološko-politički zakon koji u suštini relativizuje sve političke presude donete od aprila 1941. Taj zakon mora se posmatrati zajedno sa izmenama i dopunama Zakona o pravima boraca NOR-a, donetom na insistiranje SPO-a, a koji je bio prvi test kako će reagovati javnost. Četnici i neki drugi u boračkim pravima izjednačeni su sa pripadnicima NOR-a. Taj zakon, međutim, nisu pratila odgovarajuća podzakonska rešenja koja bi omogućila njegovu primenu.

Zakon o rehabilitaciji ide korak dalje - daje osnovu za osporavanje svih sudskih presud. Niko ne spori mogućnost da se vrše rehabilitacije ljudi i da se prave revizije sudskih procesa, ali ne i da se to radi ovakvim ideološkim zakonom. Koštunici je očigledno stalo da se vidi da baš on stoji iza tog zakona i da mu je taj zakon politički važan. To je deo jedne političke kampanje koja traje nekoliko godina ali je u poslednje vreme veoma intenzivna. To je kampanja za novu interpretaciju srpske istorije u II svetskom ratu i posle njega. Narodnooslobodilačka borba se u toj interpretaciji isključivo tumači kao komunistički državni udar. Zbog ideološke pristrasnosti u potpunosti se odbacuje NOB srpskog naroda u II svetskom ratu, ne samo u Srbiji nego i na čitavom jugoslovenskom prostoru. Sličnih pokušaja bilo je i u Hrvatskoj i Sloveniji ali se nigde nije došlo do ovako drastične revizije istorije.

Upravo to dovodi do čudovišne zamene teza: izdaja postaje patriotizam, a patriotizam se proglašava za izdaju. Oni koji se bore protiv okupatora su izdajnici, a patriote sada posaju oni koji su s njim saradivali. Samim tim, postaje jasno zašto na državnom nivou

nismo bili zastupljeni u Normandiji i Aušvicu, to jest na mestima gde je čitav svet slavio antifašističku pobjedu u II svetskom ratu. Reč je zapravo o čudovišnoj političkoj platformi - Srbija polako postaje jedina zemlja koja se svojom voljom ispisuje iz antifašističke koalicije kao da u antifašističkoj borbi vidi nešto što je pogubno za suštinske interese srpskog naroda. Zlosutan je taj proces koji se odvija na dosta podmukao način, ne kao pravo ljudi na svoju interpretaciju istorije, pa i II svetskog rata i NOB-a, već kao sistematsko nastojanje da se takozvana "nova istorijska istina" obelodani i da se postave njene osnove u udžbenike, razne publicističke radove, pri čemu se na javnim skupovima neprekidno izlaže teza da je izdaja u stvari vrlina.

Nedić je paradigmatički primer za tu priču. Javnost svojevremeno nije reagovala kada je uvršćen u knjigu "Sto najznamenitijih Srba". Francuska je imala svog Nedića - maršala Petena koji je posle II svetskog rata osuđen a iza tog suđenja je stajao De Gaul koji se, kao oficir, divio Petenu ko svom velikom vojnom uzoru iz I svetskog rata. Teško je zamisliti situaciju da Francuzi donesu zakon kojim bi se podržavaoci i saradnici Petenove višijevske vlade izjednačili sa pripadnicima francuskog pokreta otpora. Takav zakon je u Francuskoj nemoguć! Tamo se u anketama za najvećeg Francuza u istoriji proglašava čovek koji je simbol pokreta otpora!

Pored pokušaja rehabilitacije Nedića i njegove vlade, postoje, mada malo diskretniji, u vidu niskotiražnih izdanja antisemitskog profašističkog sadržaja, i pokušaji rehabilitacije Dimitrija Ljotića - napominje Žarko Korać. Tu nije samo reč o antikomunizmu, mada su koreni dva pomenuta zakona očigledno antikomunistički. Reč je o široj interpretaciji istorije, o odbrani njene mračne strane, odbrani rasizma, šovinizma, antidemokratskih načela, o napadu na ideje francuske revolucije i građanskog društva. Ovde se zapravo tvrdi da treba napraviti kontinuitet sa onim pokretima u istoriji Srbije koji su odbijali ideju građanske države i univerzalnih ljudskih prava. Lakoća s kojom je Srpska pravoslavna crkva kanonizovala vladiku Nikolaja Velimirovića i prešla preko njegovog notornog antisemitizma možda bi bila manje čudna da se pritom nije prešlo i preko činjenice da je politički mentor vladike Nikolaja bio Dimitrije Ljotić.

Diskretno se, dakle, afirmišu ne samo kolaboracija nego i ideje koje postoje u srpskoj političkoj istoriji za koje smo uvek smatrali da su marginalne, nazadne, mračne, anticivilizacijske, antievropske, ali one postoje. Ovde se revalorizuje celokupna nacionalna istorija sa antidemokratske, antizapadne političke ideje, bez ostatka se odbacuju građansko društvo i njegove institucije. Glavne uzroci za ofanzivu tih retrogradnih ideja treba sagledavati u odsustvu odgovarajućih javnih reagovanja, u slabosti javnosti i nedoslednosti političkih stranaka. Tako političke stranke, koje se deklariraju kao demokratske, glasaju za pomenute zakone a ljudi koji pričaju o evropskim vrednostima izbegavaju da kažu da bez antifašističke pobjede u II svetskom ratu ne bi bilo današnje Evrope pa ni današnje ujedinjene Evrope koja se temelji na antifašističkoj pobjedi.

Prethodnih petnaestak godina šovinizma, ratova, zločina i ćutanja o njima, zaključio je Korać, pripremile su naše društvo i za ovakvu reinterpretaciju istorije u II svetskom ratu. U društvu gde, sudeći po anketama, 50 odsto ljudi smatra da je Ratko Mladić heroj ili nevin čovek, ne treba da čude nastojanja da se rehabilituje Milan Nedić. Ko ne vidi kontinuitet tih ideja, ne može ni da razume šta nam se danas dešava, a ćutanjem i nemirenjem javnost preuzima istorijsku odgovornost za sve to.

REAGOVANJA NA TV-SERIJAL O TITU I KOMENTARE

DA LI JE CRVENO UVEK CRNO

Čini se da je u tekstu "Brendiranje istorije", prepunom na silu skovanih metafora, a objavljenom u listu "Danas" 8. maja, novinar Zoran Panović požurio da serijal "Crveno i crno" proglasi punim pogotkom RTS-a kao javnog servisa. O ukusima je bespredmetno raspravljati ali je više razloga za osporavanje zaključka da je "ideološki neutralan, žanrovski atraktivan, ovaj dokumentarac postavio standarde koji bi, ako bude sreće, morali da postanu praksa državne televizije", te da u njemu "nema satanizacije, ni apologije, kao ni kafanske politike".

Zoran Panović očigledno ne primećuje ili neće da primeti da je prizvuk generalne satanizacije sadržan na određeni način već i u samom naslovu, da je tokom čitavog serijala napadno prisutan ironičan ton, da se vickasti naslovi kolažnih segmenata često ne opravdavaju onim što sledi i da, kako je to primetio Milan St. Protić, ovog puta prevashodno kao istoričar a ne kao ostrašćeni antikomunista, serijal deluje isuviše površno te da bi, malo slobodnije tumačeno, ako se već traže adekvatni standardi za domaći javni TV-servis, trebalo obratiti pažnju kako to (popularno ali ozbiljno, bespoštedno kritički ali objektivno i dokumentovano) rade Bi-Bi-Si i neki drugi kanali koje, za pretpostaviti je, prati i novinar "Danasa", kad već daje ateste o TV-standardima, pa ne bi trebalo da spušta kriterijume iako, možda, ima neke posebne razloge da bude bolećiv prema autorima ovog serijala.

Serijal je u svakom slučaju indikator izvesnog pomaka u interpretiranju Tita i Titovog vremena, ali još ne i ideološki neutralan, nepristrasan i dosledno objektivni prikaz. Dugo smo, u odnosu na Tita, bili zapljusnuti poplavom pomodnih pljuvačkih tekstova koju je podsticala zvanična propaganda da bi se odvrtila pažnja od stvarnih životnih problema i od odgovornosti zaštitili oni koji su

Povodom serijala "Tito - crveno i crno", Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji uputilo je otvoreno pismo predsedniku Saveta RTS-a Nikši Stipčeviću i generalnom direktoru Aleksandru Tijaniću.

Od RTS-a, kao medijskog javnog servisa, očekuje se organizovanje javne rasprave o serijalu u kojoj bi se čula mišljenja i onih koji objektivno ocenjuju Tita i njegovo vreme. Takođe se zahteva da RTS utiče da se u dosnimanju serijala obezbedi nivo ozbiljnog novinarstva i publicistike svojstven Bi Bi Si-u i drugim u čitavom svetu cenjenim kanalima koji interpretiraju istorijska zbivanja i ličnosti.

doveli do haosa a nesposobni su da pronađu rešenja za izlazak iz krize. Na istom imenitelju borbe za vlast i, prvenstveno, za materijalne pozicije, u napadima na Tita našli su se na istoj strani najekstremniji desničari i takozvani levičari. I jednima i drugima, Tito kao simbol jednog vremena, bio je trn u oku.

Pritisnuti sveopštom nemaštinom i prostornom skućenošću, ljudi se, međutim, sve više i sve češće prisećaju kako su nekad živeli i kretali se pa su sve manje spremni da prihvate zdravo za gotovo neistinite, ironične i površne tekstove o Titu i Titovom vremenu. Osećajući očigledno da se u međuvremenu nešto promenilo u masovnom raspoloženju, a u želji da budu prihvatljivi onima koji Tita mrze, a da se istovremeno previše ne zamere onima na drugoj strani i u sredini, da iskažu svoj stav a da to ne bude upadljivo neobjektivno, autori serijala su upali u mnoge protivrečnosti i kompromise.

Tito tako ne valja kad je u dobrim odnosima sa Rusima ali ispada da ne valja ni to što normalizuje odnose sa Zapadom. Poput Hruščova nekad, prigovaraju mu što u Jugoslaviju stiže američko žito a Hruščov je bar bio iskren pa je priznao da bi i on to žito uzeo ali mu ga nisu dali. Ispada da je loše što je Tito u interesu zemlje umeo da iskoristi postojeće međunarodne okolnosti. Pri tome se neoprezno zapostavlja, a ozbiljan gledalac ne može a da to ne primeti, da ovdašnji vladodršci već više od decenije i po nastoje svim silama da postojeće međunarodne okolnosti okrenu protiv države i naroda pa, umesto što pre u Evropu, nastoje da se to desi što kasnije, ako već bude moralo.

Titu se, pored ostalog, pripisuje makijavelizam, a autori serijala ne uviđaju sopstveni - da se, svim sredstvima, na kraju ipak dokaže da je crveno u stvari crno i da, kad se ne može izbeći da je nešto bilo i dobro, o tome govori sa ironijom i sugestijom gledaocu da su tu, ipak, u pitanju nečista posla i zla namera. Ne čini se uopšte pokušaj da se stavi do znanja da iste stvari mogu sasvim drukčije da izgledaju ako se posmatraju aršinima iz 1945, 1955, ili 2005, a to čini realnim i objektivnim samo onaj sud o akterima koji uvažava vreme i uslove u kojima su delovali. Od autora, razume se, previše bi bilo očekivati da se izjašnjavaju šta bi u datim okolnostima uradili na Titovom mestu, ali su mogli imati na umu da niko pa ni komunisti, posle velike vojne i političke pobede, vlast drugome ne predaje na tacni, te da ni komunisti nisu preko noći mogli da zaborave kako su, (demokratski?) oterani legalno izabrani Filip Filipović i komunistički odbornici u Beogradu, kako su decenijama bili proganjani i ubijani. Tačno je to da je bilo grešaka i postupaka koji zaslužuju distanciranja pa i osudu; da bi se, međutim, i o tome dobila realna slika, nije dovoljno samo kon-

Zoran Panović,

statovati događaje, neophodno je naznačiti i okolnosti u kojima se nešto dešavalo.

PODRŠKA I POMOĆ IZ POREČA

Za savez boraca i mladih antifašista Uredniku "Glasa istine", "prijatelju i drugu Nebojši Dragosavcu", kako je naslovljeno, stiglo je pismo iz Poreča koje je, u ime Društva "Josip Broz Tito" potpisao predsednik Martin Matošević, admiral u penziji.

Uz materijalnu pomoć listu, ispisane su i reči podrške naporima Društva da se reorganizuje u skladu sa savremenim okolnostima i tako postane masovnije i efikasnije:

"Raduje nas inicijativa da se izborite za novo ime antifašističke organizacije, zajedničke organizacije boraca NOR-a i mladih antifašista Srbije.

U tome vidimo veliki prilog ozdravljenju i jačanju redova antifašista Srbije. Podržavamo sve Vaše napore u tom pravcu, veselićemo se Vašim novim uspesima i bilo bi nam drago da se na tom putu i ubuduće srećemo".

Radi postavljenog cilja, autori se, uglavnom, obraćaju interpretatorima u koje ne sumnjaju, citiraju pretežno proverene antititoiste. Ostali su tu tek da se "Vlasí ne dosete". I to je jedan od razloga zašto je teško prihvatiti tvrdnje da je reč o "ideološki neutralnom i izbalansiranim prilazu".

Za detaljniju analizu nema prostora u tekstu za novine prihvatljive dužine. Zato samo još jedno možda ne bitno ali ilustrativno pitanje: kakva bi se slika dobila o mnogim svetskim državicima, armijama, postupcima i ponašanjima kad bi se i oni tumačili uz pristup primenjen u serijalu "Crveno i crno". O Čerčilu, na primer, o američkim vojnicima koji, kad su Japanci u pitanju, "nisu uzimali zarobljenike", o "demokratskom" makartizmu, o odluci da se baci atomska bomba, o kompletnim SS-divizijama koje su počinile monstruozne zločine, ukrajinskoj "Galiciji", na primer, pa dobile turističke pasoše i besplatan prevoz i hranu za putovanje na Zapad, itd, itd... Da li bi i tu, "bez ozbiljnije analize jednog izuzetno važnog istorijskog perioda", autori zaljubljeni u naslov Stendalovog romana "startovali na prvu loptu" i bili konsekvantni kao u odnosu na Tita..?

Nebojša DRAGOSAVAC

(Tekst je upućen Redakciji lista "Danas" koja ga je objavila u skraćenoj verziji. Izostavljeni delovi označeni su crnim slovima).

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

ideološki natopljenom rezolucijom o "komunističkim" zločinima, Savet Evrope ne bi mogao da pretenduje da je učinio korak napred u pravcu ujedinjavanja našeg kontinenta. Pre je to korak unazad, bar iz tri razloga:

- Ne pravi se razlika između komunizma kao ideje socijalne pravde i staljinističkog totalitarizma;

- Takozvane "komunističke zemlje" rezolucija tretira nediferencirano, prenebregava se činjenica da je nekima "komunizam" došao spolja, bio nametnut vojnom silom, a neke su se otrgle iz staljinističkog okruženja, kao što je to učinila Jugoslavija, najavljujući humaniju i liberalniju praksu socijalizma, a koliko je u tome uspjela - pitanje je za posebnu raspravu;

- I, što je verovatno i najopasnije, ideološkom jednostranošću, rezolucija stavlja pod znake nepodobnosti sve što je levo od centra. To je dodatno naglašeno odbijanjem da se unese amandman

POMOGLI SU DRUŠTVU

Između dva broja "Glasa istine", aktivnosti Društva i izlaženje lista materijalnim prilozima su podržali: Društvo "Josip Broz Tito" Poreč, Vera Marković, Žika Stojšić, Hamdija Doksan, Milenko Marković, Petar Stambolić, Slavka Munjas, Branislav Mihailović, Mina Kovačević, Slavko Popović, Dane Dmitrašinović, Gordana Znić, Slobodan Rakočević, Ibrahim Latifić, Milan Brajović, Ananije Simonović, Lijlana Žarković, Brankica Žarković, Radovan Pantović, Nikola Kmezić, Velimir Drakulović, Dušan Marinković, Anton Lah, Gregor Lah, Nail Redžić, Stojan Jovanović, Petar Babić, Fadil Tasliman, Ljubica Minić, Janko Milobratović, Jovanka Brkić, Branislav Jovanović, Žarko Sudžum, Marjan Kranjč, Marko Vrhunc, Bogdan Osolnik, Sreten Živanović, Janez Stanovnik, Alojz Govednik, Ilija Radaković, Milan Aksentijević, Herta Has, Jela Kadenić, Abdulah Mujanović, Mate Ćurčija, Josip Rukavina.

Društvo ova podrška mnogo znači, veoma je ceni i svima se najsrdačnije zahvaljuje.

kojim se stavlja do znanja da su vrednosti socijalne jednakosti i pravde postale esencijalni element političkog i pravednog i demokratskog društva u čijem je kreiranju nepobitan doprinos netotalitarnističkih ideja i pokreta. Time rezolucija, ma čime opravdavana, nanosi štete demokratskim vrednostima građanskog društva i ciljevima transideološkijskog koncepta ujedinjavanja Evrope.

Tačno je, bez sumnje, da su najveći zločini u prošlom veku počinjeni u ime dve krivotvorene ideje socijalizma - staljinizma u SSSR-u i nacionalsocijalizma u fašističkoj Nemačkoj. Uostalom, oba fenomena imaju za podlogu jedan vid društvene i vrednosne degeneracije, u jednom slučaju socijalizma a u drugom liberalizma. Me-

MILENKO MARKOVIĆ

PIRUETA EVROPSKE DESNICE

đutim, ni ideje socijalizma ni vrednosti liberalne demokratije ne mogu se okrivljavati zbog zloupotreba njihovih izvornih teorijskih i etičkih koncepata koje su se događale u različitim, često nedozrelim (zaostalim) istorijsko-socijalnim i kulturnim okolnostima.

Počinjeni su veliki zločini i u ime hrišćanstva, ali to nije pokolebalo milione ljudi u njihovim verskim osećanjima i ubeđenjima, niti je umanjilo doprinos hrišćanstva evropskoj kulturnoj baštini.

Komunisti su progonili neistomišljenike; vrh ledenog brega za ruski gulazi i Pol Potov režim. S druge strane, nekomunistički režimi i diktature progonili su ne samo komuniste već i sve koji su inklinirali levo (pokolj komunista u Indoneziji, likvidacije pristalica socijalističke partije Aljendea u Čileu, na primer). Neki "komunistički" režimi više su zla nanosili svojim građanima nego građanima drugih zemalja. Za nekomunističke režime važilo je obratno pravilo: više zla drugima nego svojim građanima.

Istorija nije crno-belo događanje. Ideja antifašizma, ponikla u II svetskom ratu, ujedinila je čitav svet protiv fašističke pretnje čovečanstvu, i komuniste, i nekomuniste, pa i anti-komuniste. U tom istom ratu, budimo poštteni prema istoriji, SSSR je, iako sa najviše ljudskih i materijalnih gubitaka, naneo manje civilnih žrtava Nemačkoj nego druge dve (nekomunističke) članice antifašističke koalicije spravljanjem čitavih gradova tepisima bombi ili bacanjem atomskih bombi na Hirošimu i Nagasaki, i to na samom kraju rata, pred neposrednu kapitulaciju Japana.

Počinjeni su i još se čine zločini u bivšim kolonijalnim zemljama za čija se aktualna međuplemenska ubijanja (Uganda, Nigerija, itd), Evropa ne može osećati neudržnom.

U blokovskom nadmetanju nakon drugog svetskog rata, oba bloka vinovnici su masovnih ratnih zločina: Sovjetski Savez u Čehoslovačkoj, Mađarskoj i Avganistanu, Francuska i Amerika u Vijetnamu. U novije vreme, to je ponovljeno u Iraku i Avganistanu, mada uz izvesna neslaganja i rezerve, u prvom redu Francuske i Nemačke.

Krahom istočnoevropskog bloka, tzv. lagerskog socijalizma, ostvarena je dvostruka pobjeda čovečanstva: mira nad ratom, demokratije nad diktaturama. Nažalost, rušenjem Berlinskog zida nisu otišli sa političke scene i svi nepoželjni odnosi i principi koji su do tada vladali svetom, pa ni princip sile u međunarodnim odnosima ili metodi nametanja političkih sistema.

Danas se takve pojave pravdaju potrebom odbrane i širenja demokratije. Ali, može li se "usrećivanje naroda" vršiti nametnutim im uvozom tuđih obrazaca i normi življenja, baš poput svojevremenog nametanja "socijalizma" u istočnoj Evropi? Arbitrarne ocene o "nepodobnosti" režima praćene su vojnim merama i pretnjama tzv. preventivnih ratova. Koliko je samo civilnih žrtava palo u Iraku, Avganistanu, Vijetnamu i u mnogim drugim nasilnim smenjivanjima režima. Kako to da se evropska desnica nije setila da i te zločine stavi na indeks osude?

Najzad, trebalo bi imati na umu da je u savremenom svetu daleko veći broj nedemokratskih nego demokratskih zemalja. Trebalo bi verovati da postoje i neki drugi putevi širenja demokratije osim silom i raznim vidovima represija.

Nekorektno bi bilo izjednačavati velike ideje demokratije sa njenim zloupotrebama. Ali, isto tako nije korektno hladnoratovskom terminologijom izjednačavati ideje socijalizma sa staljinističkom diktaturom i njenim zločinima. Dvadeseti vek ušao je u istoriju kao vek velikih zločina i kršenja ljudskih prava na ideološkoj, nacionalnoj i rasnoj osnovi. Terorizam je novo svetsko zlo na pragu 21. veka. Njegovi protagonisti očekuju da ubijanjem nedužnih civila ostvare zamišljene ciljeve pa čak i "nebesku nagradu".

Trebalo je, stoga, u Savetu Evrope, osuditi sve zločine, bez obzira kojom se ideologijom inspirišu. Bez toga, nameće se utisak da se zločini jednih osuđuju, dok se zločinima drugih gleda kroz prste, više nego blagonaklono. Ciljevi, makoliko uzvišeni, ne mogu služiti kao opravdanje za upotrebu neljudskih sredstava. U zabludi su autori jednostranih ideoloških osuda ako misle da se ovakvim presuđivanjima čini kraj zločinima ili da bilo koje ideološke jednostranosti služe humanističkoj viziji sveta.

Pomenuta rezolucija nije dobila propisanu dvotrećinsku većinu pa se postavlja pitanje koliko je uopšte i legitimna. Moglo bi se stoga reći da se Evropa, ipak, odbrani, ranije od pokušaja da se obeleži kao hrišćanska a sada kao ideološki prozelitska zajednica. Time je Evropa potvrdila da ostaje otvorena za nehrišćanske države i verske zajednice (ne samo za Tursku, već i za Albaniju, kosovske Albance i Bošnjake-muslimane), čime odbija sintagmu o sukobu civilizacija, odnosno potvrdila da ostaje otvorena i prema idejama socijalne pravde i politikama demokratske levice, čime brani ne samo nacionalni i verski, već i politički pluralizam kao ključne vrednosti građanske demokratije.

OPROŠTAJ OD MILOŠA ŠUMONJE

ODLAZAK JEDNOG OD OSNIVAČA DRUŠTVA

Krajem marta preminuo je Miloš Šumonja, proslavljeni partizanski komandant, narodni heroj, jedan od osnivača Društva za istinu o antifašističkom NOB-u.

U oproštajnoj reči nad odrom, admiral flote Branko Mamula podsetio je da je generacija Miloša Šumonje, koja je svom svojom snagom, srcem i umom gradila istorijski put u poziciju Jugoslavije u svetu, bolno doživela njen kraj, patnju, krv i nesreću - apokaliptične pratilje njenog razaranja.

Prvoborac narodnooslobodilačkog rata, Miloš Šumonja je prošao sve komandne stepene od brigade do divizije i korpusa. Kao operativni oficir grupe odreda razradio je plan i rukovodio glavnom partizana koji su maja 1942. probili ustaški obruč na Petrovoj gori i spasili desetak hiljada staraca, žena i dece. Bio je komesar pa komandant 8. kordunaške divizije a ratni put okončao je na čelu IV korpusa NOVJ koji je kod Ilirske Bistrice razbio nemačku korpusnu formaciju i zarobio 16 hiljada neprijateljskih vojnika i oficira.

Posle rata, Miloš Šumonja je deset godina proveo neposredno uz Tita, bio načelnik Generalštaba, komandant IV armije...

Admiral Mamula posebno je istakao da je Miloš Šumonja sa istomišljenicima postavio stubove Društva za istinu o antifašističkoj borbi u Jugoslaviji koje okuplja antifašiste i sve one koji su spremni da brane vrednosti NOB-a i SFRJ. U uspesima Društva koje je dalo doprinos pomirenju - značajan je doprinos i Miloša Šuminje, naglasio je Mamula ističući da je "objektivna ocena postjugoslovenskih ratova bila uslov svih drugih rezultata koje je Društvo postiglo. Bez toga nije, niti će biti moguće uspostavljati odnose koje zahtjeva Evropska unija".

POVODOM FELJTONA
BRANE CRNČEVIĆA U "POLITICI"
NIJE PRVI PUT

Sa pažnjom sam u "Politici" pratio feljton Brane Crnčevića - "Knjiga zadušnica". Figurativno rečeno, Crnčević kroz usta književnika Borislava Mihajlovića Mihiza i Branka Čopića polemše sa komunistima i Titom. Ne bih imao ništa protiv kada bi pomenuti autor objektivno kritički pisao o vladavini komunista i njihovog lidera. Jer, niko u istoriji nije bio imun na greške i propuste u radu, pa ni oni to nijesu bili.

Brana Crnčević, međutim, iz petnih žila se okomio na Tita i komuniste, sa toliko mržnje i ostrašćenosti, da to prelazi svaku mjeru. Kao da, uprkos nekim greškama i pogrešnim potezima, Tito i njegovi saradnici nijesu ama baš ništa dobro uradili. Oni nijesu sa zlom namjerom vodili narode Jugoslavije. Naprotiv, i te kako su doprinijeli prije svega blistavoj pobjedi nad fašističkim okupatorom i domaćim kvislinzima. Poslije te veličanstvene pobjede koja je zadivila cio slobodoljubivi antifašistički svijet, pristupilo se izgradnji ratom opustošene zemlje koja je postala moderno industrijska i kulturno razvijena država, priznata i poštovana od ogromne većine čovječanstva.

Crnčević i njemu slični antikomunisti nekadašnje državno rukovodstvo nazivaju pogrdnim imenima, riječima koje ne dolikuju ni nekulturnim ljudima, a kamoli jednom književniku. A istini za volju, ovo nije prvi put da Crnčević ostrašćeno napada Tita i komuniste. Činio je to i ranije, pa se izvjesno vrijeme umirio da bi se, valjda, zaboravili njegovi doprinosi dok je prilježno opsluživao Miloševićevu politiku. Sada obnovlja hajku insinuuacijama i neistinama koje ne prolaze kod nepristrasnih građana koji ne zaboravljaju ko su svojevrjemenom bili ratni hušakači i ko je sve na ratu ušćario.

Velimir DRAKULOVIĆ

PISMO UČESNICIMA PROSLAVE NA NERETVI

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji dobilo je poziv da uputi svoje predstavnike na svečanost u Jablanici povodom godišnjice čuvene bitke u Neretvi. U nemogućnosti da se to učini zbog izuzetno teške materijalne situacije, iz Društva je organizatorima upućeno pismo koje je potpisao predsjednik prof. Dr Radoslav Ratković. Ono glasi:

Dragi prijatelji

U ime Društva za istinu o antifašističkom NOB-u i u svoje ime, šaljem Vam drugarske pozdrave iz Beograda. Danas smo u mislima sa vama, sa svim učesnicima legendarne bitke na Neretvi. Bitke koja je neviđenim samožrtvovanjem za spasavanje ranjenika ušla u sve anale II svetskog rata. Ona se u tim analizama našla i zbog pobjede Narodnooslobodilačke vojske nad višestruko jačim protivnikom, u vreme kada se na svim frontovima vodila odsutna borba protiv hitlerovskog fašizma.

Na Neretvi se u svoj svojoj besramnosti ispoljio kvikolaboracionistički karakter četnika Draže Mihajlovića, koji su, posle nespeloga pokušaja da, zajedno sa italijansko-nemačkom soldateskom, iskopaju na Neretvi grob partizanima, doživeli potpuni poraz od koga se do kraja rata nisu mogli oporaviti, da izgubili svaki ugled i nepovratno se, pred očima čitavog sveta, svrstali u otvorene saradnike okupatora.

Tu istorijsku istinu ne mogu potrti nikakvi naponi aktuelne vlasti u Srbiji koje je, manipulišući Narodnom skupštinom, donela sramni zakon kojim se, na zgražavanje čitavog sveta, izjednačavaju borci sa izdajnicima, ubice sa žrtvama, sloboda sa ropstvom.

Neka pouke Neretve upozore srpski i druge narode na ponovno oživljavanje fašizma i razularenog nacionalizma, kojim se fašizam oduvek hranio. Društvo za istinu o NOB-u će, zajedno sa svim pravim antifašistima Srbije, i dalje negovati slavne tradicije NOB-, čuvati uspomene na Sutjescu, Neretvu i druge slavne bitke narodnooslobodilačkog rata, nalazeći u njima nepresušno nadahnuće za suprotstavljanje svim sadašnjim i budućim oblicima fašizma, kako u Srbiji tako i u drugim krajevima sveta.

Srdačno Vas pozdravljamo našim starim, ali i danas aktuelnim geslom: Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

"UMETNOST" SLUŽENJA BROJKAMA

Sa brojkama se uvek svašta činilo pa se to čini i danas. A kad su nedostajale ili nedostaju one prave, izmišljane su i izmišljaju se odgovarajuće da bi se dokazala neka tvrdnja, pojačao neki iskaz. To je činjeno naročito onda kada je teško ili nemoguće proveriti ih ili kada se pretpostavlja da niko neće ni pokušati da ih ospori.

Kako se to radi, pokazuje i ovaj primer:

Izvesni Savez udruza bivših političkih uznika i žrtava komunizma u Bosni i Hercegovini usvojio je takozvanu "Sarajevsku rezoluciju", uvrstio je na svoj veb-sajt i uputio je Veću Evrope, Evropskoj uniji, NATO "i brojnim relevantnim adresama". U rezoluciji se pominje ekspozé "posleratnog zloglasnog ministra unutrašnjih poslova i šefa tajne policije u SFRJ Aleksandra Rankovića" na zasedanju Savezne skupštini u Beogradu 1. februara 1951. godine. U izveštaju, navodno, piše:

"Kroz naše zatvore je između 1945. i 1951. prošlo 3.777.776 uhapšenika, a likvidirano je 686.000."

Proverom u dokumentaciji Skupštine Srbije i Crne Gore, gde se čuva dokumentacija nekadašnje jugoslovenske Savezne skupštine, utvrdio sam da 1. februara 1951. godine Skupština nije zasedala. Šta više, tokom celega 1951. godine, na dnevnom redu Skupštine, nije bilo ovakve teme, pa ni ekspozé Aleksandra Rankovića.

V. SUDARSKI

VOJVODINA

NOVI SAD

**FAŠIZAM SE
MORA POBEDITI**

Fašizam se ne može prevazići, on se mora pobediti - osnovna je poruka sa tribine "Fašizam u Vojvodini" koju je u Novom Sadu organizovala omladina Lige socijal-demokrata Vojvodine. Tom prilikom o ispoljavanju fašizma, neonacizma i antisemitizma u Vojvodini i Srbiji govorili su Jelena Milić iz Foruma za međunarodne odnose i sociolog Vladimir Marković, član Društva za istinu o antifašističkom NOB-u.

Na ovom skupu posebno je naglašeno:

- Fašizam nema naciju i fašizmu jedne nacije ne može da stane na put fašizam druge, već samo antifašizam kao nadnacionalna i humanistička ideja.

- Mora se prekinuti sa trulim kompromisima zasnovanim na fantomskom jedinstvu Srbije koje samo služi kao izgovor za uvod u dalje zločinaštvo i izazivanje kriza.

- Fašizam živi u porodici i u represivnom sistemu. Postojeći sistem obrazovanja podstiče netolerantnost i gaji seme za autoritaran režim koji sputava kreativnost. Da bi se tome stalo na put, neophodno je šire angažovanje građana jer njihova odgovornost ne prestaje glasanjem na izborima. Politizacija mora da nastupi; ona je učešće u političkim procesima i preuzimanje odgovornosti za sopstvenu budućnost.

- Neophodan je otvoren i stabilan front borbe protiv najreakcionarnijih snaga u zemlji; principijelna antifašistička politika jedan je od osnovnih i prvih koraka u rešavanju gorućih društvenih problema.

- Mladim ljudima u Srbiji treba stalnu ukazivati da je fašizam i dalje živa pojava i da je prisutan u našem društvu i na političkoj sceni Srbije. Potrebno je zajedničko delovanje u borbi za osiguranje osnovnih prava pojedinaca, grupa i naroda, protiv netolerancije, diskriminacije, ekstremizma, nacionalne isključivosti i šovinizma. Mladi moraju da prevladaju apatiju, nezainteresovanost i indolenciju ako žele da sopstvenu sudbinu uzmu u sopstvene ruke.

**SREMSKA MITROVICA
NOVI PREDSEDNIK -
MILORAD SIMIĆ**

Na sastanku Podružnice Društva u Sremskoj Mitrovici, zbog bolesti dugogodišnjeg predsednika Bore Stojšića a u dogovoru s njim, odlučeno je da do izborne skupštine ovu dužnost obavlja Milorad - Mića Simić. Istom prilikom za sekretara je izabrana Jasna Simić.

Novi predsednik je odmah postavio i prvi zadatak - da svaki član pridobije bar po dva-tri nova člana!

U raspravi koja je vođena učestvovali su i članovi Saveta Društva Žika Stojšić i Nebojša Dragosavac. Svi prisutni članovi

sremskomitrovačke podružnice uzeli su reč i, između ostalog, rekli:

- Slobodan Stokanović: "Moramo otvoreno da kažemo: vlastima su puna usta Evrope, a beže od antifašizma. Stvari se moraju menjati u glavama mladih i tu se mora voditi i dobijati bitka".

- Kosanka Širadović: "Bila sam šokirana kada sam čula za raskol na Skupštini Društva. Za promenu sam imena jer sam razgovarala sa mladima i stekla uverenje da bi nam prišli ako bismo i imenom dali širu platformu našem angažovanju. Fašizam i nacionalizam su na sceni. Ako ne dobijemo mlade, ništa nismo uradili".

- Todor Kuzmančević: "Potrebne su promene, uključujući i ime, ako Društvo hoće da preživi. Kompromisni predlog ne smatram dobrim jer vuče ka prošlosti. Treba i u imenu naglasiti borbu protiv neofašizma".

- Borislav Bogdanović: "Ime nije najbitnije već, ako želimo mlade, u dnevne aktivnosti moraju se uključiti njihova životna pitanja. Potrebno je političko delovanje za privlačenje mladih, nisu dovoljni samo proglesi".

- Nikola Komšić: "Promena imena ne znači promenu opredeljenosti u borbi za istinu. Ratovi 1991-1999. ostavili su teške rane. Država vodi klerofašističku politiku, ne kreira je doduše javno, već više ispod žita. Teško je delovati u takvim uslovima ali moramo da budemo dosledni i istrajni. I dalje je aktuelno pitanje odnosa sa Savezom boraca. Onima koji su i danas opijeni Miloševićevim "patriotizmom" - ne može se prići. U ime vođanskih podružnica dato je dosta argumenata u prilog transformacije Društva, čemu se pridružuje i sremskomitrovačka".

- Jasna Simić: "Za svako društvo i pokret, i ime je bitno. Ono treba da bude prepoznatljivo i što kraće. Antifašizam podrazumeva i borbu protiv neofašizma, i borbu za istinu. Ako Društvo ne reaguje na aktuelne pojave, nema budućnosti. Moramo se zalagati da se sačuvaju spomenici - oni su svedočanstvo naše prošlosti. Dve su osnovne oblasti našeg angažovanja: sadašnji život i negovanje i čuvanje tekovina NOB-a".

- "Ime nije najvažnije već kako omladini pridobiti za naše ideje. To što radimo slabo dolazi do naroda. Treba da se povežemo sa svim antifašističkim organizacijama u Evropi. Ne treba nam navijanje, potrebno je da činjenicama budemo u žiži života..."

PANČEVO

**SEĆANJE NA TRAGIČNI
21. APRIL 1945.**

Dom omladine i Pančevačka podružnica Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji organizovali su tribinu povodom 65. godišnjice tragičnih panče-

SVI ZA NOVO IME

Pančevačka podružnica je 14. decembra 2005. jednoglasno prihvatila predlog Saveta o promeni imena Društva, to jest opredelila se za ime Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u.

U susret Skupštini Društva, Sekretarijat Podružnice je od 5. do 11. maja 2006. nastojao da konsultuje sve članove pojedinačno:

- Od ukupno 49 članova, konsultovano je 47 (dvojica ne žive u Pančevu pa s njima nije uspostavljen kontakt) i svi su odlučno potvrdili ranije zauzeti stav o saglasnosti za promenu imena.

- Svi članovi Podružnice zahtevaju da se njihovi glasovi uzmu u obzir prilikom odlučivanja na Skupštini, to jest da se pridodaju onim glasovima koji su za promenu imena.

- Miladin Stanimirović i Živa Mitrov zaduženi su da ovaj zahtev članova iz Pančeva obrazlože na Skupštini.

vačkih dana kada su domaći volksdojčeri i nemački Vermaht obesili i streljali više desetina građana Pančeva, a taj zločin je, kao da je reč o herojskom delu, zabeležio filmskom kamerom nemački vojni snimatelj, pa je u toku tribine prikazan i komentarisano ovaj stravični dokument.

Iz teških dana treba izvlačiti poruke i pouke, rekao je predsednik Pančevačke podružnice Miladin Stanimirović i pomenio da je na tribinu pozvan i jedan broj nastavnika i učenika jer je korisno da mlađi čuju svedočenja neposrednih učesnika. "Niko nema pravo da mlade vaspitava na obmanama i iluzijama, na falsifikatima istorije", naglasio je Stanimirović uz napomenu da je na sceni Srbije već dugo proces revizije ocena II svetskog rata uz rehabilitaciju kolaboracionista i kvislinga.

Pominjući inicijativu da se Društvo za istinu o NOB-u preimenuje u Savez antifašista, Stanimirović je posebno ukazao da se Društvo zalaže za objektivno vrednovanje istorijskih zbivanja, i onog što je vredno, i onog što su bile slabosti. Drugim rečima, protivni se iskrivljenim interpretacijama i falsifikovanjima ali i dogmatskim tumačenjima.

Istoričar Srđan Božović, kustos Pančevačkog muzeja, podsetio je na 27. martoške demonstracije u Pančevu i događaje koji su usledili posle ulaska nemačkih trupa u ovaj grad - vešanja i streljanja 21. aprila, masovna hapšenja, formiranje logora Svilara...

Novinar Dragoslav Stepanović, borac Prve proleterske, takođe je govorio o dani ma okupacije u Pančevu i Banatu a posebno se osvrnuo na činjenicu da je nemačka nacionalna manjina organizovano dočekala nemačke trupe pri čemu su mnogi i došli s njima jer su ranije odlazili u

Nemačku, završavali vojne škole i postajali oficiri. "Lično sam video više mojih školskih drugova iz Pančeva koji su se tada vratili kao oficiri" - rekao je Stepanović i napomenuo da je u Banatu za narodnooslobodilački pokret situacija bila izuzetno teška. Od pola miliona stanovnika, 150 hiljada bili su Nemci, to jest na dva okupirana - jedan Nemač. U policijskom aparatu bilo je devet hiljada ljudi. Za hvatanje Žarka Zrenjanina, na primer, bilo je angažovano 700 policajaca.

O aktuelnoj "politički zaborava" koja se promovira i zakonima kojima se četnici proglašavaju za antifasišiste i rehabilituju kvislinzi govorio je sociolog Vladimir Marković koji je ovaj proces označio kao anti antifasišističku borbu čiji je cilj da se relativizira suština antifazišizma ne u ime istorijske istine, već u interesu nekih sadašnjih vladajućih slojeva.

(Širi delovi izlaganja mladog sociologa Vladimira Markovića na tribinama u Novom Sadu, Pančevu i Beogradu, posebno se objavljuju u ovom broju "Glasa istine")

R U M A

DONJI SREM U ANTIFAŠISTIČKOJ BORBI

U Rumi je, u izdanju Opštinskog odbora SUBNOR-a i "Srpske knjige, objavljena knjiga "Donji Srem u antifazišističkoj borbi 1941-1945". Autor je Dušan Bogdanov Senko, jedan od organizatora narodnooslobodilačkog pokreta u Sremu koji je 1944. upućen u južni Banat, a posle rata bio poslanik u skupštinama Vojvodine, Srbije i Jugoslavije. Jedan je od potpisnika Deklaracije o proglašenju FNRJ i dugogodišnji predsednik Saveza sindikata Srbije i Jugoslavije.

Knjiga je dragoceno svedočanstvo o događajima i ličnostima iz vremena narodnooslobodilačke borbe. Mnoge nepravilno zaboravljene vraća u sećanja, ispravlja pogrešne ocene o pojedinim ljudima koji su dugo smatrani izdajnicima, svedoči o masovnom herojstvu naroda pri čemu se na svakoj stranici uočava osnovna karakteristika partizanskog pokreta u Donjem Sremu. Sela su bila okosnica otpora; unutar sebe jedinstvena u borbi protiv fašizma; izvanredno solidarna i organizovana predstavljala su neosvojivu tvrđavu. Mira Gmizić iz Dobrinaca žrtvovala je i sebe i svoju tek rođenu bebu, ali nije odala gde je baza. Ni dečak Branko Krička iz Prhova, dok je, držan za noge, visio sa crkvenog tornja, nije izustio ni reč. Takvih svedočanstava o Donjem Sremu puna je knjiga Dušana Bogdanova koji piše o borbi za slobodnu teritoriju, neprijateljskim opsadama i progonima, narodnooslobodilačkim odborima, partizanskim školama i štampi, pojedinim selima, neumornim političkim radnicima - "terencima", o poznatom ali naročito o onom manje poznatom...

Reč je zapravo o Sremu u kome je bilo sramota ne biti u partizanima, sa partizanima i uz partizane. Sa područja o kome piše Senko bilo je 8.525 boraca, od kojih je poginulo 3.606, a kao žrtve fašizma stradalo je još 2.316 ljudi. Senko, međutim, ne piše o ciframa već o ljudima sa imenom i prezimenom i o konkretnim okolnostima u kojima su se, naizgled obični, uzdizali u junake. Pri tome su primeri veleposednika Aleksandra Šace Ševića, rumskog lekara Svetislava Malenkovića i mnogi drugi, koji se u knjizi pominju, više nego uverljiv dokaz da je reč o širokom narodnom pokretu koji se ne može poistovetiti sa komunizmom iako su ga komunisti predvodili i u njemu podneli najveće žrtve.

Jednom rečju, jedinstvena knjiga i uzbudljivo štivo ispisano bez pretenciozne didaktike i, istovremeno, dragocen dokument sa obiljem podataka koji zaslužuju pažnju mlađih generacija ali i naučnika i svih koji se bave interpretiranjem prohujalih vremena.

SUBNOR JE ZA SAMOSTALNU CRNU GORU

Prilikom ostarivanja programskih zadataka i utvrđivanja prioriteta u narednim aktivnostima, Republički odbor SUBNOR-a Crne Gore opredelio se za samostalnu i nezavisnu Crnu Goru. "Boračka organizacija, naglasio je Andrija Nikolić, predsednik SUBNOR-a, ne smije ostati na margini tako važnog političkog i državnog pitanja već mora zauzeti časno mjesto zaštitnika tekovina narodnooslobodilačke borbe s obzirom da je samostalna država bila cilj svih oslobodilačkih ratova Crne Gore".

Predsednik Nikolić takođe je naglasio da paralelno organizovanje boraca u Crnoj Gori, pored SUBNOR-a i u SOBNOR, to jest Savez organizacija boraca NOR-a, ni najmanje ne utiče na prestiž SUBNOR-a, jedine organizacija koja i formalno i suštinski drži kontinuitet autohtone organizacije na izvornim osnivačkim principima SUBNOR-a Jugoslavije i Crne Gore te tesno saraduje sa svim boračkim organizacijama na teritoriji bivše SFRJ.

Ostaci retrogradne politike Slobodana Miloševića, kako kaže Andrija Nikolić, u osnovi su osnivanja druge boračke organizacije u Crnoj Gori. Manipuliše se jednim delom boraca, zagovara se nerealna obnova SFRJ i dele medalje na nedozvoljen način uzete iz prostorija bivšeg SUBNOR-a Jugoslavije. "U osnovi, dodaje Nikolić, bore se za ciljeve opozicionih stranaka koje u programima i djelovanju nemaju ništa zajedničko sa idejama i tekovinama NOB-a".

STRANI LEKARI MEĐU PARTIZANIMA

"Glasnik", informativni bilten SUBOR-a Crne Gore podseća da je poslednjeg decembarskog dana 1943, kao prvi strani lekar, među crnogorske partizane došao hirurški kapetan dr Hauel, a 17. januara 1944. i hirurški major dr Džems. Oni su operisali u konaku Moračkog manastira, gde je bila bolnica II udarnog korpusa, odnosno III divizije NOVJ.

Pre toga, u avgustu 1943, pdobranom se u okolini Bosanskog Petrovca spustio hirurški major dr Jan Mekenzi, pa hirurški major dr Lindzej Rodžers, hirurški major dr Kolin Defo, hirurški major dr Džordž Lojd Roberts, epidemiolog dr Gordon Kubri, internista kapetan dr Džim Biket i hirurški potpukovnik dr F. H. Bentli.

Doktor Rodžers je doneo izvesnu količinu penicilina i to je prvi penicilin koji je u martu 1945. upotrebljen na jugoslovenskim prostorima. Doktor Kolin Defo je u svojim sećanjima "Iskustva britanskog oficira sanitetske službe u Jugoslaviji" o partizanima pisao sa velikim simpatijama: "Junčki podvizi Titovog oslobodilačkog pokreta zadivili su svet...Partizani su bili izvanredni pacijenti. Retko su se žalili na bolove. Bili su veseli u svojim nedaćama i pevali narodne pesme, nekada i u samrtnim časovima. Bili su veoma zahvalni za našu pomoć i trud..."

U ovom tekstu podseća se da su hirurški major dr Donald Mekfil i njegov pomoćnik Hob, koji su radili u bolnici na Jastrepču u Srbiji, odbili da ostave ranjenike i evakušu se. Svoju visoko moralnu odluku platili su životom. Zajedno sa 22 ranjena partizana, jednim ranjenim američkim pilotom i pet bolničarki, jula 1944. godine ubili su ih četnici koje sada u Srbiji proglašavaju za antifazišiste.

PODRŠKA ZA PROMENU IMENA

Uz srdačan pozdrav i najbolje želje, iz Podgorice su Društvo za istinu o antifazišističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji uputili pismo dr Branko Pavićević, dr Branislav Pešić, dr Radovan Radonjić, Dobroslav Čulafić, Vuko Dragašević, Milorad Stojović i Veselin Đuranović:

"Poštovani drugovi,

Pridružujemo se predlogu Savjeta Društva da se dosadašnji naziv Društva preimenuje u Savez antifazišista - Društvo za istinu o NOB-u.

Visoko cijenimo rad Društva i čast nam je što smo njegovi članovi. Promjena imena, po našem mišljenju, znači šire i bolje usmjeravanje rada Društva u ovim društvenim uslovima koji se, tako reći, mijenjaju iz dana u dan".

IZVEŠTAJ O RADU DRUŠTVA OD MAJA 2005. DO MAJA 2006.

Jednogodišnja aktivnost Društva od maja 2005. godine pretežno je bila usmerena na iznalaženje najcelishodnijih rešenja za unapređivanje rada Društva, širenje njegovih aktivnosti, jačanje uloge i uticaja u ukupnom društvenom i političkom životu, kao i na omasovljavanje i podmlađivanje društva. Sva ova pitanja bila su predmet razmatranja na više sednica Izvršnog odbora i dve sednice Saveta na kojima se konkretno raspravljalo i o novom imenu Društva pri čemu se isticalo da je to i osnovno polazište za inoviranje i jačanje daljeg delovanja. U tom cilju, Izvršni odbor je predložio kompromisno rešenje za novi naziv Društva - Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u, što je na sednici Saveta 13. decembra 2005. usvojeno većinom glasova uz zaključak da Skupština Društva o tome donese definitivnu odluku.

OBELEŽAVANJE ISTORIJSKIH DATUMA I UČEŠĆE NA SVEČANOSTIMA U DRUGIM SREDINAMA

Centralno mesto u aktivnostima Društva na obeležavanju istorijskih datuma imala je jubilara 60. godišnjica pobe-
de nad fašizmom, kojoj je širom Evrope dat poseban značaj. U nameri da se i naša zemlja na dostojan način pridruži takvom obeležavanju, Društvo se blagovremeno posebnim dopisom obratilo predsedniku Republike Srbije, predsedniku Vlade Republike Srbije, predsedniku Državne zajednice SCG i gradonačelniku Beograda sa konkretnim predlogom i zahtevom da najviši državni organi pokrenu odgovarajuće inicijative i doprinesu da se 60. godišnjica pobe-
de nad fašizmom organizuje u skladu sa učešćem naše zemlje u antifašističkoj borbi i zajedničkoj pobe-
di antifašističke koalicije u II svetskom ratu. Društvo je istovremeno sačinilo i svoj program koji je, u cilju realizacije i s pozivom na saradnju, dostavljen Ministarstvu odbrane SCG i jednom broju medijskih kuća, a radi informisanja i svim boračkim organizacijama nekadašnje Jugoslavije, kao i društvima "Josip Broz Tito" u Zagrebu, Sarajevu i Skoplju.

Pregled aktivnosti Društva u periodu maj 2005 - maj 2006. godine nastavak je četvorogodišnjeg izveštaja pripremljenog za VI skupštinu Društva koja je bila zakazana za 25. april 2005. Taj tekst objavljen je u "Glasu istine" broj 31 zajedno sa pozivnim pismom članovima Društva da prisustvuju Skupštini. Zbog prekida rada Skupštine, izveštaj o četvorogodišnjem radu tom prilikom nije razmatran pa ovaj dodatni deo o jednogodišnjoj aktivnosti, zajedno sa prethodnim izveštajem, predstavlja jedinstvenu celinu.

Međutim, kao što je čitavoj domaćoj javnosti poznato, obeležavanje ovog jubileja nije na najvišem državnom nivou dobilo zasluženno mesto i pažnju. Organizovanje proslave na Ravnoj gori, koja predstavlja simbol četničkog i antikomunističkog pokreta, svečana akademija u Sava-centru koja nije u pravom i objektivnom svetlu izrazila ulogu i doprinos Jugoslavije u pobe-
di nad fašizmom i, na kraju, izostajanje naše zemlje sa centralne proslave 9. maja u Moskvi - ostavili su ukupan mučan utisak ne samo na članove našeg Društva, već i na sve one koji objektivno vrednuju istorijske činjenice i uvažavaju nesumnjivo veliku ulogu i doprinos Jugoslavije u pobe-
di nad fašizmom u II svetskom ratu.

U takvoj atmosferi, doprinos Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji bio je, mada usamljen, ipak veoma konkretan. U Muzeju "25. maj" organizovana je svečana akademija uoči 9. maja, a 19. maja organizovana je u Medija-centru tribina pod nazivom "60 godina pobe-
de nad fašizmom i savremenost". Tom prilikom govorili su Latinka Perović, Živorad Kovačević, Olivera Milosavljević i Žarko Korać, a njihova izlaganja naišla su na zapažen odjek u javnim glasilima i široj javnosti.

Na inicijativu Društva, organizovano je na I programu nacionalne televizije prikazivanje filma "Do pobe-
de i slobode", a obnovljen je i predlog da se na trgu u Užicu ponovo postavi neopravdano uklonjeni spomenik Josipu Brozu Titu. Ovaj zahtev upućen je visokim državnim funkcionerima, Skupštini opštine Užice i Zavičajnom udruženju Užičana u Beogradu.

Kao i prethodnih godina, delegacije Društva položile su 4. i 25. maja cveće na grob Josipa Broza Tita, a 4. jula, 20. oktobra i 29. novembra odata je pošta oslobođiocima Beograda i narodnim herojima Koči Popoviću, Peki Dapčeviću i Mijalku Todoroviću.

Nije izostalo ni prisustvo Društva na svečanostima u drugim sredinama, što je od značaja za nastavljane uspešne saradnje i drugarskih odnosa sa organizacijama srodnim po idejnim i programskim opredeljenjima. Predstavnici Društva učestvovali su na svečanom obeležavanju 25. maja u Kumorcu koje organizuju Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Savez društava "Josip Broz Tito". Društvo je takođe bilo zastupljeno i na obeležavanju Dana oslobođenja Jajca, odnosno u aktivnostima na obnovi Muzeja AVNOJ-a u ovom gradu.

Na inicijativu Pokrajinskog koordinacionog odbora Društva u Vojvodini, a u organizaciji podružnice u Novom Sadu i Skupštine Vojvodine, u Novom Sadu je 9. maja održan svečani skup posvećen 60. godišnjici pobe-
de nad fašizmom koji je predstavljao centranu proslavu ovog jubile-

ja u Vojvodini. Podružnica Društva u Sremskoj Mitrovici organizovala je naučni skup "Sremski front - istina i zablude", uz zapažena izlaganja više članova Društva.

Svim ovim manifestacijama nije bio u potpunosti realizovan predviđeni program Društva na obeležavanju jubilarne godišnjice pobe-
de. Nije ostvarena planirana izložbe likovnih dela inspirisanih NOB-om, kao ni izložba istorijskih dokumenata i arhivske građe. Izostao je i predviđeni tematski naučni skup. Razlo su, s jedne strane, bili finansijske prirode, a s druge - najveći deo radnog potencijala Društva bio je tokom čitave godine usredsređen na rešavanje unutrašnjih pitanja vezanih za promenu imena Društva.

IZDAVAČKA DELATNOST I PROMOCIJE IZDANJA DRUŠTVA

Izuzetno značajna aktivnost Društva u i protekloj godini ostvarena je u izdavačkoj delatnosti. Objavljena je i u Centru za kulturnu dekontaminaciju promovisana publikacija "Pobeda nad fašizmom - 60 godina kasnije". Pored izlaganja na pomenutoj tribini, od uglednih autora iz nekadašnjih delova zajedničke države, kao i iz redova članova Društva, pribavljeni su odgovarajući dodatni prilozi, a dobijena je saglasnost i za objavljivanje odgovarajućih tekstova iz pojedinih časopisa pa su formirane tri izuzetno aktuelne tematske celine: "Šta je to i kako slavila Srbija", "Fašizam i antifaašizam juče i danas" i "Četnici i neočetnici: program isti, ista je i kama".

Finansijski su podržana dva poduhvata drugih izdavača - izdavanje knjige Blaža Mandića "Tito u dijalogu sa svijetom" i knjige Milenka Markovića "Srbija u traganju za novim identitetom". U promovisanju ovih vrednih knjiga svojih članova, učešće Društva takođe je veoma zapaženo.

Između dve Skupštine Društva, objavljeno je ukupno 14 publikacija koje su u većoj ili manjoj meri doprle do šire čitalačke publike na prostoru čitave bivše Jugoslavije. Svi naslovi su dobro prihvaćeni i ocenjeni kao kvalitetni i društveno-politički aktuelni, a zasnovani su na objektivnom naučno-istorijskom i publicističkom pristupu. Za izdanja Društva pokazali su interesovanje i nacionalne biblioteke u Parizu i Vašingtonu koje su se preko svojih zvaničnih posrednika u Beogradu neposredno obratile Društvu i nabavile neka od izdanja Društva pa i to govori dokle se stiže izdavačkom delatnošću i koliko se doprinosi ostvarivanju programskih opredeljenja Društva.

GLASILO DRUŠTVA "GLAS ISTINE"

List "Glas istine" nastavio je da predstavlja ukupne aktivnosti Društva, njegove idejne stavove i opredeljenja prema ukupnom

društvenom i političkom životu. Iz broja u broj, prisutan je angažovan odnos u razobličavanju aktuelnog falsifikovanja istorije, rehabilitacije kolaboracije sa fašističkim okupatorima, omalovažavanja i negiranja antifašističke borbe jugoslovenskih naroda u II svetskom ratu. List takođe ukazuje na opasnost neofašizma i neonacizma koja se izražava raznim oblicima agresivnog nacionalizma i rasizma.

Od maja 2005. do maja 2006. izašla su dva dvobroja 32-33, 34-35 i broj 36.

REAGOVANJA NA AKTUELNA DRUŠTVENA ZBIVANJA - SAOPŠTENJA, OTVORENA PISMA, OBRAĆANJA JAVNOSTI

I u protekloj godini Društvo je, u skladu sa programskim opredeljenjem da se bori za odbranu i afirmaciju istine o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj Jugoslaviji, često reagovalo povodom delovanja retrogradnih snaga usmerenih na falsifikovanje istorijskih istina, povodom neofašističkih ispada i prakse da se zakonom prekraj istorija i rehabilituju kolaboracija i saradnja sa okupatorima. To je, u ime Društva kao celine, činjeno saopšćenjima, obraćanjem javnosti, pismima nadležnim institucijama vlasti i njenim odgovornijim predstavnicima, a više članova Društva autorskim priložima u javnim glasilima zastupalo je opredeljenja Društva:

- Oštro je kritikovana takozvana antifašistička proslava na Ravnoj Gori koja je organizovana uz punu saglasnost državnih vrhova (maj 2005);

- Od Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije zatraženo je objašnjenje zašto pripadnici tog ministarstva kontrolišu i legitimišu organizatore kolektivnih poseta Kući cveča, pri čemu je dobijen formalni ali ne i zadovoljavajući odgovor (maj 2005);

- Ponovljen je protest povodom ukupnog obeležavanja 60. godišnjice pobe nad fašizmom pri čemu je naglašeno da je naša država omalovažila ovaj jubilej i pokazala da je u raskoraku sa svetom (jun 2005);

- U direktnom obraćanju Skupštini grada Beograda, zatražen je razgovor u vezi sa mnogim protivrečnostima i neprincipijelnostima u masovnom preimenovanju ulica i trgova u Beogradu. Formalno učtivim odgovorom nije odgovoreno ni na jedno postavljeno pitanje a nadležni su izbegli predloženi razgovor (jun 2005);

- Uoči obeležavanja 20. oktobra - dana oslobođenja Beograda u II svetskom ratu, Društvo je javno podsetilo zvanični Beograd da ne može i ne sme da se odriče značajnih datuma svoje istorije i da je nedopustiv odnos prema spomenicima koji podsećaju na događaje, ličnosti i žrtve iz vremena antifašističkog NOB-a (oktobar 2005);

- Povodom sve češćih šovinističkih i ratnohuškačkih ponašanja na sportskim sta-

• dinima Beograda, kojima se vređaju susedni narodi i žrtve u najnovijim ratovima, javim obraćanjem Društvo je zatražilo od nadležnih gradskih i republičkih institucija da se energično suprotstave svim ovim i sličnim ispoljavanjima neonacizma, a u cilju stvaranja bitnih uslova za ulazak u Evropu (novembar 2005);

- Profrašističke ispade u Novom Sadu i Beogradu Društvo je javno osudilo apelujući da se svi odgovorni faktori, od organa vlasti, obrazovnih i vaspitnih ustanova, do nevladinih i konfesionalnih organizacija, ozbiljno pozabave uzrocima i akterima ovakvih pojava (novembar 2005);

- Oštro se reagovalo na neprofesionalno istupanje istoričara Milana St. Protića u TV-emisiji B-92 "Utisak nedelje", koji je, zalažući se za poništavanje svih sudskih presuda u vreme, kako je rekao, "komunističkog zločinačkog režima", jednog od osnivača Društva za istinu o NOB-u Miloša Minića označio kao zločinca. Ocenjeno je da je Protić takvim svojim nastupom zlopotrebio emisiju, te da je ideološka zaslepljenost nespojiva sa elementarnim principima istorijske nauke (decembar 2005);

- Zbivanja povodom smrti i sahrane Slobodana Miloševića bila su povod za javno reagovanje Društva, pri čemu je naglašeno da se opredeljenja i ponašanja glavnih aktera na aktuelnoj političkoj sceni sve više uklapaju u restauraciju onog vremena kada su SPS i SRS delili vlast u zemlji (mart 2006).

Društvo će i dalje na ovakav način ispoljavati svoje stavove o aktuelnim društvenim i političkim pojavama koje su u suprotnosti sa njegovim programskim opredeljenjima.

TRIBINE

I u proteklom jednogodišnjem periodu, tribine su bile jedan od najneposrednijih javnih iskazivanja stavova i opredeljenja Društva.

Na već pomenutoj tribini 19. maja u Medija-centru povodom 60. godišnjice pobe nad fašizmom istaknuti naučni i javni radnici naglasili su, između ostalog, da je odnos prema antifašizmu merilo kulturne i političke zrelosti, da fašizam nije jednom zauvek poražen te da je potrebna stalna opreznost, što antifašizam i dalje čini aktuelnim. Tom prilikom takođe je konstatovano da je Srbija danas jedina zemlja u svetu u kojoj se zakonom piše istorija.

Odjek ove tribine u javnosti bio je izuzetno dobar. To važi i za tribinu posvećenu kvislinškoj ulozi Milana Nedića organizovanoj 11. aprila 2006. u Centru za kulturnu dekontaminaciju pri čemu su se Društvu pridružile četiri druge nevladine antifašističke organizacije. Uoči usvajanja Zakona o rehabilitaciji, ovaj skup imao za cilj da neoborivim faktografskim dokazima ukaže na pravu suštinu kolaboracije kao

• istorijskog fenomena nacionalne izdaje. O raznim aspektima Nedićevog kvislinštva i značenjima današnjih pokušaja da se to opravda i rehabilituje govorili su istoričari dr Olivera Milosavljević i dr Olga Manojlović-Pintar, profesor Filozofskog fakulteta dr Žarko Korać, publicista Branislav Božović i pravnik Đuro V. Rodić.

SARADNJA SA DRUGIM ORGANIZACIJAMA

Kao što je istaknuto u četvorogodišnjem izveštaju o radu Društva u periodu 2001-2004, i u protekloj godini Društvo je bilo otvoreno za saradnju sa svim organizacijama srodnih programskih usmerenja. U tom smislu nastavljeni su uspešni kontakti sa boračkim organizacijama Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore, kao i sa Savezom društava "Josip Broz Tito" u Zagrebu i pojedinim njegovim društvima. Ostvareni su susreti povodom obeležavanja značajnih datuma i drugih manifestacija, razmenjivana su iskustva i mišljenja, ostvarena je autorska saradnja u našim publikacijama a ove organizacije pružale su pomoć i podršku u plasmanu izdanja Društva u njihovim sredinama.

Tokom protekle godine uspostavljena je i saradnja sa Opštinskim odborom SUB-NOAR-a Jajce koji je inicirao obnavljanje Muzeja i muzejske postavke II zasedanja AVNOJ-a u ovom gradu, inače uništene u najnovijim ratnim razaranjima. Učešćem svog predstavnika, Društvo se uključilo u rad odbora formiranog u Jajcu sa zadatkom da radi na obnovi pomenutog muzeja i tu akciju će podržati u okviru svojih realnih mogućnosti.

Nastavljeni su i uspešni kontakti sa institucijama koje su u prethodnim godinama pružale podršku aktivnostima Društva među kojima su Muzej "25. maj", Medija-centar, Centar za kulturnu dekontaminaciju. I dalje, međutim, ostaje da se ostvari šira konkretna saradnja sa više drugih nevladinih organizacija sličnih programskih opredeljenja.

IZVORI FINANSIRANJA I FINANSIJSKA SITUACIJA

Protekla godina donela je Društvo zabrinjavajuće finansijske probleme. Nedovoljni odziv članova u plaćanju članarine, prorađene ili nasvim ukinute donacije, nepotpuna prodaja izdanja Društva - učinili su dalji opstanak Društva krajnje neizvesnim. Pogoršanju materijalne situacije doprinela je okolnost što je Društvo prinuđeno da plaća iznajmljene prostorije posle prethodnog višegodišnjeg perioda u kome je besplatno koristilo kancelarijske prostorije, što je bio svojevrsan vid donacije i doprinosa pojedinih članova Društva čiji je ugled na ovaj način stavljen u službu interesa Društva. Poslednjih godinu i po dana Društvo plaća kiriju i režijske troš-

SKUPŠTINA DRUŠTVA ZAKAZANA ZA 13. JUN

kove, što je skromne prihode Društva u potpunosti iscrpelo.

Ova činjenica upozorava i zahteva hitno svestrano angažovanje organa Društva ali i članova kako bi se došlo do pouzdanijih rešenja koja bi obezbedila stabilniji status Društva, što nalaže da ova pitanja dobiju prioriteno mesto i u toku razmatranja na Skupštini.

PODRUŽNICA U NOVOM SADU

Podružnica svake godine povodom 9. maja - Dana pobeđe i drugih značajnih datuma organizuje svečane akademije. Na njima su govorili neposredni učesnici NOB-a ističući naš doprinos pobeđi nad fašizmom u II svetskom ratu. Posebno je ukazivano na današnju pojavu neofašizma u svetu, a naročito kod nas. Gotovo na svakom skupu članova reagovalo se na veličanje četničkog pokreta, iskripljavanje istorijskih događaja, raspirivanje nacionalne i verske netrpeljivosti, rušenje spomenika na grobljima, posebno rušenje spomenika koji podsećaju na NOB, paljenje i miniranje verskih objekata, fizičke napade na pripadnike nekih naroda i uskraćivanje im zagarantovanih prava i sloboda.

● Povodom 60. godišnjice ustanka organizovana je svečana akademija na kojoj je govorio Petar Matić.

● Svečana akademija održana je i povodom 60. godišnjice formiranja Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine. Prisustvovali su i gosti iz Federacije BiH, Hrvatske, Crne Gore, Kosova. Javna glasila su zabeležila ovaj skup i objavila nekoliko intervjua sa gostima iz drugih delova nekadašnje zajedničke države.

● Zajedno sa USV održana je komemorativna sednica povodom 20. godišnjice smrti Stevana Doronjskog.

● Svake godine delegacija Društva prisustvuje svečanostima povodom proboja Sremskog fronta. Takođe se redovno polaže cveće na spomenik žrtvama racije u Novom Sadu. Iako se delegacija redovno prijavljuje, gradske vlasti je ne uvršćuju u zvaničan protokol, a istovetan diskriminirajući postupak primenjuje se i na svečanostima povodom godišnjica proboja Sremskog fronta. Svake godine, 4. maja, poseotom Kući cveća odaje se pošta Josipu Brozu Titu, a povodom Dana oslobođenja Novog Sada polaže se cveće na spomenik Novosadskom partizanskom odred.

● Podružnica je javno reagovala na pojave iskripljavanja istorije kao što su napis u vezi sa probojem Sremskog fronta, navodne masovne likvidacije izvršene od strane partizana 1944. godine. Više puta se reagovalo zbog brisanja naziva ulica sa imenima istaknutih revolucionara i učesnika NOB-a. U Podružnici se smatra da treba još jače reagovati na pojave ekstremnog nacionalizma i promocije početničkih grupa poput ravnogorskog pokreta "Sve-

tozar Miletić" i sličnih tendencija. U kontekstu ovih reagovanja, kao izvanredan primer ističe se komentar "Univerzalna vrednost otpora fašizmu" objavljen u listu "Dnevnik".

● Podružnica je organizovala promocije svih značajnijih izdanja Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, bila organizator ili suorganizator zapaženih tribina "Razaranje spomenika kulture na tlu bivše Jugoslavije" i "Odbrana istorijske istine o NOR-u". Takođe je učestvovala u aktivnostima na postavljanju spomen-obeležja Ivanu Stamboliću na Fruškoj Gori, a osnivač je i član Vojvođanskog pokreta.

Od druge polovine 2004. godine, Podružnica je imala niz aktivnosti među kojima su:

● **Informisanje i demokratska rasprava povodom predloga za promenu imena Društva za istinu o antifašističkom NOB-u pri čemu je svaki član mogao da iznese i obrazloži svoj stav. Zaključeno je da je raspoloženje većine da se ide na promenu imena Društva. Nažalost, to su na Skupštini u Beogradu osporili neki članovi Društva iz Novog Sada i zajedno sa istomišljenicima iz Beograda uspeali da rasture Skupštinu pre nego što je počela da radi. Naneta je šteta Društvu i posledice se još ne mogu sagledati, iako su neke već očigledne;**

● Reagovanje na predlog za donošenje izmena i dopuna Zakona o pravima antifašističkih boraca kojima se četnici proglašavaju za antifašiste;

● Razmatranje izveštaja anketnog odbora Skupštine Vojvodine o ratnim zločinima u Vojvodini;

● Obeležavanje 60. godišnjice pobeđe nad fašizmom uključujući i organizovanje svečane akademije, zajedno sa Skupštinom Vojvodine. Tom prilikom u ime Društva govorio je Boško Krunić. U listu "Dnevnik" objavljen je članak iz delokrugra rada Podružnice, to jest o aktivnostima NOP-a 1941-1945. u Novom Sadu, pri čemu je akcenat stavljen na zajedničku borbu pripadnika svih naroda i narodnosti; uz učešće članova Podružnice, Muzej Vojvodine organizovao je prigodnu izložbu (direktor Muzeja dr Ranko Končar, koji je otvorio izložbu - član je Društva za istinu o NOB-u);

● Obeležena je stota godišnjica rođenja Jovana Veselinova Žarka, a učesnike skupa pozdravio je i predsednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš ističući ogroman doprinos NOP-a pobeđi antifašističkih snaga u Evropi; položeno je cveće na grobove Jovana Veselinova, Stevana Doronjskog, Marka Peričina Kamenjara i u Aleji heroja na Novosadskom groblju;

● Sa Skupštinom Vojvodine i Helsinškim odborom organizovan je skup "Srebrenica od osporavanja do priznanja";

● Promovisana je u Novom Sadu knjiga "Tito u dijalogu sa svetom" autora Blaža Mandića;

● Georgije Jovičić je prisustvovao manifestaciji u Kumrovcu i tom prilikom se obratio učesnicima;

● Kontaktiralo se sa SUBNOR-om Vojvodine i Novog Sada, ali nije postignut dogovor o zajedničkim aktivnostima;

PODRUŽNICA U PANČEVU

Pančevačka podružnica Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji formirana je 17. novembra 2001. Tada je imala dvadesetak a danas preko osamdeset članova i veći broj simpatizera. Prilikom osnivanja usvojen je program rada koji se aktuelizuje svake godine a usmeren je prvenstveno na:

● Odbranu i afirmaciju istorijske istine o NOB-u;

● Obeležavanje značajnih datuma NOB-a u Pančevu i šire;

● Povremeno održavanje tribina i promocija knjiga;

● Uspostavljanje saradnje sa organizacijama i udruženjima građana srodnih programskih opredeljenja;

● Omasovljenje Podružnice novim članovima, naročito mlađim ljudima;

● Obezbeđivanje materijalnih i tehničkih uslova za rad.

Podružnica je u više navrata reagovala posredstvom lokalnih glasila ("Pančevac", "Pančevačke novine", "Start 013", te "Dnevnik") na pokušaje revizije i falsifikovanja ocena o NOB-u i II svetskom ratu, na pokušaje rehabilitacije pokreta i ličnosti koji su bili na strani i u službi fašista i okupatora, na brisanje značajnih datuma uklanjanje spomen-obeležja. Usprotivila se nasilnom menjanju praznika Opštine i zahtevala da to ostane 6. oktobar - Dan oslobođenja Pančeva u II svetskom ratu. Obratila se pančevačkom Narodnom muzeju sa zahtevom da se bista Josipa Broza Tita, rad vajara Lojze Dolinara, preneti iz sale Skupštine opštine u Muzej, uvrsti u stalnu postavku Muzeja.

Na inicijativu podružnice, JP "Vodovod i kanalizacija" izvršilo je odgovarajuće intervencije na spomen-obeležju u blizini objekta ovog preduzeća. Takođe na zahtev Podružnice očišćena je i uređena bista narodnog heroja Stevica Jovanovića u dvorištu osnovne škole koja nosi njegovo ime.

Sa Opštinskom odborom SUBNOR-a vođena je akcija protiv pokušaja da se biste narodnih heroja Olge Petrov, Stevice Jovanovića i Marka Kulića izmeste iz parka i centra grada. Došlo se do prihvatljivog rešenja te biste nisu uklonjene iz parka već samo pomerene.

Podružnica u saradnji sa Opštinskim odborom SUBNOR-a oobeležava značajne datume NOB-a - 9. maj, 4. i 7. jul, 6. oktobar - Dan oslobođenja Pančeva. Posebno je 6. oktobra 2004. dobro organizovano obeležavanje 60. godišnjice oslobođenja Pančeva.

U saradnji sa Gradskom bibliotekom, organizovana je tribina "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" na kojoj su govorili dr Radoslav Ratković, Milenko Marković, Svetozar Oro i Ostoja Kisi, a u saradnji sa Opštinskim odborom SUBNOR-a tribina "Da li đaci u Srbiji uče falsifikovanu istoriju" (uvodne napomene dali su istoričari dr Miroljub Vasić, dr Branko Latas i dr Dragoljub Petrović).

Jedan broj članova Podružnice učestvuje u aktivnostima Društva u Beogradu. Redovno se prati glasilo Društva "Glas istine" i saraduje se s njim. Ostvaruje se saradnja sa podružnicama u Novom Sadu i Sremskoj Mitrovici.

U periodu od oktobra 2005. do aprila 2006, Podružnica se posebno angažovala oko izdavanja knjige "Antifašistički pokret u Južnom Banatu 1941-1944) Dušana Bogdanova Senka. Pošto je Društvo obezbedilo potrebna finansijska sredstva, knjiga je štampana u saradnji sa Istarskim arhivom Pančeva. Potom je organizovana uspešna promocija i obezbeđeno da autor u jednočasovnoj emisiji govori o ratnim događajima u ovom delu Vojvodine. Na inicijativu Podružnice, list "Pančevac", čiji je tiraž 16 hiljada primeraka, devet nedelja je u feljtonu objavljivao delove iz pomenute knjige.

Povodom 65. godišnjice okupacije i zločina počinjenih u Pančevu i okolini, u saradnji sa Domom omladine, 18. aprila je organizovan je antifašistički skup "April 1941 - fašizam na ulicama Pančeva".

Članovi Podružnice su 14. decembra 2005. jednoglasno odlučili i Savetu Društva uputili zahtev da Društvo promeni ime u Savez antifašista Srbije.

PODRUŽNICA U SREMSKOJ MITROVICI

Izborna skupština Podružnice održana je 21. oktobra 2002. godine. Skupu je prisustvovalo dvadesetak drugarica i drugova među kojima su bili i goste iz Novog Sada Boško Krunic i Živko Blagojev, čijim višemesečnim zalaganjem je i održan ovaj sastanak.

Ovom prilikom, umesto Dane Filipović (predsednika) i Nade Kovačević (sekretara) izabrano je novo rukovodstvo: Borislav Stojić za predsednika, Milovan Simić za potpredsednika i Borislav Bogdanović za sekretara. Mandat ovog rukovodstva trajao je do marta 2006. godine kada je, po predhodnom dogovoru, za predsednika Podružnice izabran Milorad Simić, privrednik iz Ravnja, a za sekretara Jasna Simić iz Sremske Mitrovice.

Jedna od prvih akcija u proleće 2003. godine bila je usmerena na povećanje broja članova Društva kao i na prikupljanje i obezbeđenje materijalnih sredstava, kako u vidu članarine, tako i priloga članova Društva i simpatizera i učesnika NOB-a ili

njihovih potomaka. Ostvareni su skromni rezultati sem što je Milorad Simić u svom selu Ravnju upisao osam novih članova. Ovo ostaju trajni zadaci pri čemu se podrazumeva aktivnost u svakom naselju pojedinačno. Jer, s obzirom na broj učesnika NOR-a u Sremu, nije logično da Sremska Mitrovica ima podružnicu sa samo tridesetak članova, a da u selima i naseljima sa po više stotina učesnika NOB-a, Društvo nema svojih članova.

Pri svemu ovome, kao i u ostalim aktivnostima Društva, nastojalo se da se ostvari elastičan odnos prema stranačkoj pripadnosti; u Podružnici postoji spremnost da se pozdravi svaka stranka čija su programska opredeljenja podudarna aktivnostima i ciljevima Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, ali se istovremeno smatra da pojedinačna ili grupna stranačka opredeljenja ne treba manifestovati u radu i akcijama našeg Društva.

Ne nabrajajući pojedinačno tradicionalna obeležavanja pojedinih godišnjica, od ostalih akcija mora se pomenuti da je Podružnica 30. oktobra 2004. godine organizovala obilazak spomenika i spomen-obeležja na zapadnom delu Fruške Gore. Ovo je bilo namenjeno ne samo članovima Društva, već i svim građanima koji su želeli da se uključe. Svi učesnici ovog pohoda stazama sremskih partizana, među kojima i gosti iz Novog Sada i Beograda, kao i grupa mladih izviđača odreda "Pinkí", izrazili su zadovoljstvo pa i oduševljenje. Bilo je to podsećanje na organizovanost narodnooslobodilačkog pokreta, vođene bitke i pretrpeljene žrtve, ali i ukazivanje na potrebu i obavezu da se sačuvaju i održavaju spomenici koji podsećaju na događaje i ličnosti NOB-a.

Druga veća akcija organizovana je 25. maja 2005. godine. Bila je to poseta Titovom grobu u Kući cveća. I pored više nego skromnog obaveštavanja, u Beograd je stigao pun autobus građana Sremske Mitrovice i okoline.

Podružnica je dala svoj doprinos i prilikom organizovanja tribine povodom jubilarne godišnjice proboja Sremskog fronta na kojoj je govorilo i više članova Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji.

Dosadašnjim aktivnostima stečena su iskustva i uverenje da akcije, uprkos skromnim sredstvima na koja može da se računati, treba organizovati što češće, da sve detalje, počev od informisanja, organizacionih, tehničkih i materijalnih pitanja, treba temeljno razraditi i usaglasiti sa realnim mogućnostima. Ni u jednoj akciji ne smeju da budu izostavljena sela polazeći i od značaja i uloge sremskih sela u NOB-u.

PREDLOG ODLUKE ZA IZMENE I DOPUNE STATUTA

Na svojoj sednici održanoj 25. maja 2006. godine, Skupština Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. donela je sledeću

ODLUKU

Tačka 1.

Naziv **Društvo za istinu istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945**, usvojen na Osnivačkoj skupštini Društva 14. juna 1994. godine, menja se i glasi: **Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u** (u daljem tekstu - Savez)

Tačka 2.

Savez je dobrovoljno, nestranačko i nevladino udruženje građana.

Tačka 3.

Savez deluje na teritoriji Republike Srbije.

Tačka 4.

Članovi Saveza organizuju se u mesne, opštinske i gradske organizacije (podružnice, odbori). U autonomnim pokrajinama, organizuju se pokrajinski odbori koji koordiniraju rad mesnih, opštinskih, odnosno gradskih organizacija u pokrajini.

Tačka 5.

Određba o programskim ciljevima i zadacima, u članu 6. Statuta, menja se i glasi:

Polazeći od temeljnih vrednosti narodnooslobodilačke borbe i SFRJ (sloboda, mir, međunacionalna ravnopravnost, humanizam, socijalna pravda, pravo na rad, itd) i polazeći od neophodnosti suprotstavljanja savremenim pojavama nacionalizma, neofašizma i sve češćim manifestacijama međunacionalne, rasne i verske mržnje, kao i pojavama falsifikovanja i prekrajivanja istorijskih činjenica iz vremena narodnooslobodilačke borbe i SFRJ - Savez pred sebe postavlja sledeće programske zadatke (smernice):

a) Zalaganje za miroljubivo rešavanje etničkih i međudržavnih problema; za uspostavljanje uzajamnog poverenja i saradnje, pre svega među narodima koji su živeli u zajedničkoj državi, a protiv podsticanja netolerancije i mržnje prema pripadnicima drugih naroda i konfesija;

b) Angažovanje na razobličavanju i suz-

SKUPŠTINA DRUŠTVA ZAKAZANA ZA 13. JUN

bijanju aktuelnih pojava neofašizma, rasizma, nacionalizma i raznih oblika desnog ekstremizma;

c) Zalaganje za demokratske reforme i društvo socijalne pravde, sa efikasnim pravnim i institucionalnim garancijama poštovanja demokratskih načela i doslednog ostvarivanja građanskih prava;

d) Zalaganje za dosledno otklanjanje uzroka negativnih pojava u društvu i u društvenim odnosima (uskostranačka i, uopšte, zloupotreba vlasti, organizovani kriminal, korupcija, monopolističke pojave u ekonomiji, itd);

e) Zalaganje za kritički, objektivni i antidogmatski odnos prema novijoj istorijskoj prošlosti, za odbranu i afirmaciju istorijskih istina o ciljevima, nosiocima i činiocima antifašističke narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji;

f) Suprotstavljanje nenaučnoj reviziji istorijske prošlosti, jednostranom i tendencioznom tumačenju istorijskih zbivanja bez oslonca na istorijske činjenice, kao i suprotstavljanje svakoj vrsti apologetike u odnosu na istorijske događaje i ličnosti; zalaganje za objektivno i kritičko vrednovanje razvoja i dostignuća SFRJ 1945-1992, za objektivno i kritičko ocenjivanje uzroka i ciljeva razaranja SFRJ 1991-1992. godine;

g) U cilju pravovremenog obavljanja zadataka iz oblasti novije istorije, u okviru organizacione strukture Saveza, formira se stalno radno telo - sekcija (odbor ili komisija) sa zadatkom da priprema i predlaže Savezu delovanje i preduzimanje odgovarajućih konkretnih mera u skladu sa statutarnim obavezama i programskim zadacima za ovu oblast;

h) Zalaganje za afirmaciju onih civilizacijskih i moralnih vrednosti antifašističke borbe na kojima se temelji današnja ujedinjena Evropa, čime se podstiču saradnja i integracioni procesi u regionu i njegovo uključivanje u Evropsku uniju.

Tačka 6.

Skupština bira Savet do 51 člana i Nadzorni odbor do 5 članova.

Tačka 7.

Savet bira predsednika, jednog ili više potpredsednika, sekretara i Izvršni odbor do 15 članova.

Tačka 8.

Ovom Odlukom zamenjuju se odgovarajuće odredbe u sadašnjem Statutu Društva. Ovlašćuje se Savet da, u duhu ove Odluke i predstojećeg novog Zakona o nevladinim organizacijama, donese prečišćeni tekst Statuta, najkasnije tri meseca po usvajanju pomenutog zakona.

Tačka 9.

Do donošenja prečišćenog teksta, Savez će se u svom radu pridržavati odluka usvojenih na ovoj Skupštini i primenjivati one odredbe Statuta koje nisu u suprotnosti sa odlukama ove Skupštine.

Obrazloženje:

I u vreme osnivanja 1994. godine, uz rasprave o programu Društva, raspravljalo se i o njegovom imenu. Postojeći naziv usvojen je kao privremen, to jest dok se ne dođe do prikladnijeg koji će potpunije odražavati usvojeni program i omogućiti širenje Društva i njegovo podmlađivanje.

U toku svog delovanja Društvo se neprestano suočavalo sa činjenicom da postojeće ime otežava komunikaciju sa mlađim generacijama, javnim glasilima i potencijalnim donatorima, a to se nepovoljno odražava na ukupne rezultate rada, javni uticaj i omasovljenje Društva. Otuda se na svim dosadašnjim skupštinama postavljalo i pitanje promene imena. I na poslednjoj izbornoj skupštini izrečeni su slični predlozi i zahtevi. Konkretizovao ih je Savet na proširenoj sednici od 28. maja 2003. godine. U skladu s tim, posle dugotrajnih rasprava i više predloga isticanih u toku demokratske procedure, Izvršni odbor i Savet značajnom većinom glasova predložili su novo ime - Savez antifašista Srbije.

Uvažavajući i emotivnu vezanost članstva za dosadašnje ime, kao i činjenicu da se pod tim imenom Društvo afirmisalo u javnosti i postiglo zapažene rezultate, a u interesu očuvanja jedinstva Društva, na predlog Izvršnog odbora, Savet je u međuvremenu formulisao kompromisni predlog - Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u, kako je i naznačeno u predlogu Odluke za izmene i dopune Statuta.

Predloženom promenom imena i ostalim izmenama i dopunama Statuta koje se predlažu, Društvo se prilagođava novonastalim društveno-političkim okolnostima pri čemu se borba za odbranu istine o NOB-u i SFRJ i afirmaciju njihovih vrednosti još direktnije ističu kao neposredno polazište aktivnosti Društva organizovanog kao udruženje građana koje ima karakter nevladine organizacije a ne političke stranke.

Od donošenja postojećeg Statuta, to jest u proteklih 12 godina, znatno su se izmenile okolnosti u kojima Društvo deluje. Prestali su, doduše, ratovi ali su ostale njihove posledice pogubne po sve vrednosti za koje se Društvo zalaže. Na političkoj sceni i u društvenom životu dominantan je uticaj desničarskih partija, pa čak i ekstremno desničarskih i radikalističkih snaga. Izražene su pojave neofašizma, rasizma, kleronacionalizma i drugi oblici desnog ekstremizma, što nalaze da se Društvo, pored zalaganja za odbranu i afirmaciju NOB-a i SFRJ, aktivno suprotstavlja tim pojavama. Ime koje se predlaže obuhvata oba pomenuta aspekta angažovanja

Društva. Podrazumeva se da se antifašizam NOB-a ne može razdvajati od aktuelnog antifašizma jer su upravo antifašističke vrednosti NOB-a temelj i za aktuelnu borbu protiv neofašističkih, kleronacionalističkih i drugih retrogradnih pojava. Suprotstavljanjem tim pojavama i zalaganjem za istinske demokratske vrednosti danas se na najbolji način brane vrednosti NOB-a i socijalističke Jugoslavije.

Postojeći naziv upućuje na to da se Društvo prevashodno bavi istorijom te da je to udruženje učesnika NOB-a i profesionalnih istoričara. Opravdano je očekivanje da će, isticanjem antifašističkog karaktera:

- Društvo postati privlačnije za pripadnike mlađih generacija, kao i za njihove asocijacije;

- Lakše će se i uspešnije komunicirati sa nevladinim organizacijama srodnih antifašističkih opredeljenja;

- Predloženim promenama, Društvo dobija širu platformu za svoje delatnosti i mnogo veći akcioni prostor za povezivanje i udruživanje u jedinstveni antifašistički front progresivnih društvenih snaga;

- Realno je i očekivanje da će i javna glasila biti otvorenija za afirmaciju aktivnosti Društva i da će ono moći da širi materijalne osnove svog delovanja i stvara povoljnije uslove za rad okupljanjem šireg kruga finansijera.

Društvo je osnovano u vreme SRJ koja je u međuvremenu pretvorena u Državnu zajednicu SCG, sastavljenu od dve ravnopravne države članice. S obzirom da Društvo u Crnoj Gori nema svoje organizacije, prostor njegovog delovanja svodi se na Srbiju. Zato se i nazivom i novopredloženom statutarnom odrednicom ukazuje da se deluje na tlu Srbije. To, međutim, ne znači da se umanjuje zalaganje Društva za odbranu i afirmaciju vrednosti NOB-a i SFRJ kao nedeljive celine. Te istorijske vrednosti su zajedničke i pripadaju svim narodima i republikama nekadašnje zajedničke države. Mora se uvažavati realnost da postoje novonastale država i organizacije u njima, svaka na svojoj teritoriji podjednako dužna da se bori za odbranu i afirmaciju tekovina NOB-a. Zbog toga je neophodno da se otkloni mogućnost tumačenja da se Društvo smatra nadležnim za celokupnu teritoriju nekadašnje SFRJ, te da se postavlja kao neka krovna organizacija. Tako se stvara stabilna osnova za dobre međusobne odnose i plodnu saradnju samostalnih i ravnopravnih subjekata povezanih zajedničkom antifašističkom platformom koja podrazumeva borbu za ravnopravnost ljudi i naroda, mir, progres, socijalnu pravdu.

Sve ove promene predlažu se, dakle, u interesu očuvanja jedinstva Društva i stvaranja uslova za njegov dalji razvoj i opstanak. Otuda i njihovom razmatranju treba pristupiti sa punom odgovornošću za dalju sudbinu Društva.

SPREGA "DEMOKRATSKOG NACIONALIZMA" I NEOFAŠIZMA

SMETA IM ANTIFAŠIZAM - SINONIM LJUDSKIH PRAVA I SLOBODE

Antifašistički otpor u jugoslovenskim zemljama u stvari je istorija borbe za socijalnu emancipaciju, demokratsko organizovanje društva i afirmaciju ljudske slobode. Stoga je zauzimanje jasne i beskompromisne pozicije u odnosu na fašističke pojave uslov bez koga nema perspektive vođenja bilo koje demokratske i progresivne politike.

Tokom tridesetih godina 20. veka u Jugoslaviji je težišno polje delovanja političke levice, prvenstveno komunističkih aktivista i aktivistkinja, bila borba protiv diktature kralja Aleksandra Karađorđevića i pojave domaćih fašističkih organizacija. Takođe je veliki broj antifašističkih dobrovoljaca iz Jugoslavije učestvovali u španskom građanskom ratu. Fašističku okupaciju zemlje 1941. godine pratio je teror širokih razmera, ali to nije moglo da suzbije opštenarodni otpor, oličan u partizanskom narodnooslobodilačkom pokretu. Sukobi sa snagama kvislinškog aparata u okviru nemačkog i italijanskog okupacionog sistema, kao i sa drugim reakcionim snagama koje su stupile u kolaboraciju - bili su sastavni deo narodnog rata protiv fašizma.

Vrednosti antifašističke borbe bile su uključene u posleratni projekat izgradnje socijalističkog društva (mada ih je najčešće instrumentalizovao politički vrh), a kada su se ekonomska i politička kriza zaoštrile krajem osamdesetih godina, uz otpočinjanje tzv. tranzicionih procesa, nacionalizam je doživeo ogroman porast; grupe koje su osvojile vlast uzele su učešća u oživljavanju nekih fašističkih tradicija.

Proces urušavanja političkog sistema SFR Jugoslavije doveo je do učvršćivanja režima utemeljenih na autoritarnom nacionalizmu koji se samo uzgredno legitimisao demokratskim frazama. Otuda su se malo razlikovale svakodnevne političke prakse vladajućih konzervativaca u Hrvatskoj (Tuđmanov HDZ) i vladajućih socijalista u Srbiji (Miloševićev SPS). Akutno otvaranje nacionalnog pitanja dovelo je do izbijanja rata čija su obeležja bila etnička, ali koji se suštinski bazirao na ekonomskim interesima, jer je od šarolike skupine ratnih profitera formiran značajan deo baze za organizovanje nove kapitalističke klase. U pripremama za rat, režimska propaganda suprotstavljenih strana raspiruje nacionalističku mržnju, proglašavajući II svetski rat nedovršenim. Pritom značajnu ulogu dobijaju snage kvislinške emigracije, čije delovanje u II svetskom ratu počinje da se glorifikuje.

Kada se govori o političkim pokretima iz kojih su u Jugoslaviji regrutovani kolaboracionisti tokom II svetskog rata, fašističke

osobnosti najviše su poprimili Hrvatski ustaški pokret pod vođstvom Anta Pavelića i velikosrpski orijentisan Jugoslovenski narodni pokret Zbor pod vođstvom Dimitrija Ljotića.

Tokom okupacije, ustaše su zavele režim terora na teritoriji tzv. Nezavisne Države Hrvatske pod nemačkim i italijanskim protektoratom, sa sistemom konc-logora za istrebljivanje Srba, Jevreja i Roma, i prinudnom katolicizacijom uz podršku sveštenstva, a u cilju stvaranja rasno, etnički i konfesionalno čistog "hrvatskog životnog prostora".

S druge strane, Ljotićev Zbor, ideološki zasnovan na zalaganju za korporativno staleško uređenje države, na radikalnom antikomunizmu i antisemitizmu, sa značajnom komponentom misticizma srpskog pravoslavlja, od svog osnivanja 1935. godine, nije imao većeg uticaja u političkom životu Kraljevine Jugoslavije, sem delovanja na Univerzitetu, gde su aktivisti ovog fašističkog pokreta terorom nastojali da suzbiju delatnost komunističkih studentskih organizacija. Bitniju ulogu Ljotićeve pristalice dobijaju tek u periodu nemačke okupacije, kada su im dodeljene značajne funkcije u kvislinškom režimu okupirane Srbije, pod vladom generala Milana Nedića. U kvislinškom aparatu Ljotićevci su imali posebnu ulogu jer su raspolagali oružanim formacijama pod nazivom "Srpski dobrovoljački korpus", koje su bile potčinjene nemačkim SS trupama, a čiji je osnovni zadatak bilo suzbijanje antifašističkog partizanskog ustanka, uključujući i sprovođenje okupatorovih masovnih represalija nad taocima. Posebno su se istakli kao saučesnici u nacističkom streljanju nekoliko hiljada građana Kragujevca, oktobra 1941. godine.

Konzervativno-militaristički velikosrpski elementi, koji su sačinjavali ono što se danas naziva četničkim ili ravnogorskim pokretom, tokom II svetskog rata su zauzimali poziciju koja je varirala od pasivnosti do otvorene kolaboracije sa okupatorom. Dragoljub Draža Mihailović, kraljevski oficir koga je izbeglička vlada postavila za vojnog ministra, nije bio u stanju da koordiniše delovanje četničkih komandanata na terenu, ali je izvesno vreme uspevao da u savezničkim krugovima održava lažnu sliku organizovanog i doslednog četničkog otpora nemačkom agresoru. U nastojanju da se politički profilise delovanje labavo povezanih četničkih formacija, nije se odmaklo dalje od ideološkog pravdanja zločina koje su četnici, s pozicija antikomunizma i zalaganja za "etnički homogenu" Veliku Srbiju, činili u Srbiji, Crnoj Gori i istočnoj Bosni. Delovanje četnika u II svetskom ratu, inspirisano konz-

ervativnom ideologijom rojalizma, i pored genocidne prakse, nije imalo dominantna fašistička obeležja. Tokom rata je bilo sukobljavanja radi prestiža u nacionalističkom pokretu između četnika i ljotićevaca, u čemu se išlo i do međusobnih likvidacija, a surevnjivosti su se zadržale i u emigraciji na Zapadu, posle 1945. godine, kada su se delovi ovih kolaboracionističkih grupa povukli iz oslobođene Jugoslavije zajedno sa kolonama nemačkih vojnika.

Tek će se početkom devedesetih godina, rasplamsavanjem ratnih sukoba u Jugoslaviji, četništvo u Srbiji afirmisati kao preovlađujući idejni potencijal za razvoj fašističkih organizacija u novim društvenim okolnostima. Brojne kriminalne paravojne grupe, često povezane sa organima državne bezbednosti i parlamentarnim partijama, zasnivaju se na novousvojenom pozitivnom odnosu prema reakcionarnom nacionalizmu četnika i ljotićevaca. Fašistički motivi predstavljali su podsticaj za brojne zločine nad civilnim stanovništvom počinjene tokom rata, a po okončanju rata apologetski odnos prema zločincima postao je jedan od najbitnijih motiva fašističkog organizovanja.

DELEGACIJA DRUŠTVA U KUĆI CVEĆA

I ovog 4. maja, delegacija Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, povodom godišnjice smrti Josipa Broza Tita, položila je cveće na njegov grob u Kući cveća.

Uz prisustvo više članova Društva, cveće su položili Josif Strunjaš, Ivo Šušnjara i Branko Latas. To je bila i prilika za spontane susrete sa predstavnicima Saveza društava "Josip Broz Tito" i srodnih organizacija iz drugih delova nekadašnje zajedničke države koji takođe masovno dolaze da odaju poštu Titu.

Odnos vladajućeg režima i države prema ovim grupama i organizacijama, tokom celog perioda od 1990. godine do danas, izrazito je tolerantan i pragmatičan. Miloševićev režim je instrumentalno koristio fašističke organizacije kao rezervno sredstvo terora tokom svoje ratne politike. Posle smene režima 2000. godine, vladajuće partije propagiraju konzervativnu ideologiju "demokratskog nacionalizma", u okviru koje se delovanje fašističkih organizacija predstavlja kao nešto potpuno normalno i politički legitimno, s obzirom na njihovu prevashodno antikomunističku orijentaciju. Sve jači politički uticaj Srpske pravoslavne crkve i njenog klerikalnog konzervativizma, predstavlja značajnu potporu delovanju ovih organizacija i grupa. Organizovani fašizam nastavlja da bude politička rezerva terora koja vladajućem režimu može da posluži za amortizovanje talasa socijalnog nezadovoljstva naroda tokom perioda stabilizacije kapitalističkog sistema.

Vladimir MARKOVIĆ

POVODOM GRUBOG POLITIČKOG PAMFLETA U "NIN-U"

ČEMU ZVONA ZVONE?

U brojevima od 13. i 20. aprila, beogradski nedeljnik "NIN" objavio je opsežan "kritički" napis o Latinki Perović pod sugestivno ironičnim naslovom "Majka druge Srbije".

Da su poštovani standardi kritike primereni naučnoj i političkoj esejistici, to bi bio dragocen podstajak demokratskoj debatu o srpskoj istoriji i o sudbinskim pitanjima ove zemlje. Taj napis, nažalost, to nije. Po metodu i misaonoj strukturi, nije u pitanju kritika ad argumentum, već napad ad hominem, ne poziv na debatu već poziv na hajkanje, nešto što nije zabeleženo od vremena Informbiroa i "Politikinih" "Odjeka i reagovanja" iz Miloševićeve ere. Zato treba dići reč prvenstveno zbog odbrane demokratskog načela da niko ne može biti prokazivan zbog drugačijeg mišljenja, ustati protiv povampirenja metoda za koji smo mislili da je davno iza nas. Ovo se tiče svih nas jer sutra može biti na redu neko drugi, treći i tako redom, do zatiranja slobodne misli. De te fibula naratur - pre nego što bude isuviše kasno.

Potpisnik navedenog napisa kaže da je intervjuisano deset sagovornika - "kolega, saboraca, ličnih i porodičnih prijatelja" Latinke Perović. To je, valjda, trebalo da zvuči uverljivo: "Eto, vidite, ne koristimo idejne i političke protivnike već razgovaramo isključivo sa ljudima iz njenog kruga". Zar za stvar debate ne bi bilo daleko korisnije da su se oglasili baš idejni i politički protivnici nego neki tzv. "prijatelji i saborci", iz zasede, anonimno, jer ne smeju ni da se potpišu ispod svojih izjava?

Korišćena je "obilna građa", kaže se. Ali, ne navodi se izvor. Da li je to građa iz neke stručno-naučne dokumentacije ili, možda, iz policijskih dosijea. Izvode se dalekosežni zaključci i političke kvalifikacije o ličnosti i njenim stavovima na osnovu citata izvučenih iz konteksta. A od tako korišćenih citata, zna se, ničiji naučni i ljudski integritet nije zaštićen.

Toliko o metodu. A šta je na meti ove "kritike", koji su njeni ciljevi i za čiji je račun pisana? Već i na osnovu metoda mogu se pretpostavljati i ciljevi; mogu se nazreti bar dva međusobno povezana cilja.: da se ublaži i koriguje predstava o miloševićevsko-ćosićevskoj nacionalističko-osvajackoj politici i njenim rezultatima i, drugi, da se stvori širi idejni i politički prostor za stabilizaciju vlasti snaga "umerenog nacionalizma" i "legalizma" Vojislava Koštunice.

Čitav napis prožet je, naime, jedom osnovnom linijom. Zla kob Srbije su dva para ekstrema: Šešeljev nacional-boljševizam i Latinkin staljinistički liberalizam, pa onda ultranacionalizam Dobrice Ćosića i "građanski ekstremizam" Latinke Perović. Treba se snaći ko se tu od koga razlikuje a ko je kome sličan, ali to ostavljamo izumiteljima njima drage političke šematologije. Ti ekstremi, kaže se, guraju Srbiju "s one strane normalnosti". Dodaje se da bi ona, izvesno je, bila normalna zemlja u kojoj bi čak bilo "dosadno živeti" da nije, ne toliko Šešelja, koliko Latinke (Verujem da ni sama Latinka nije svesna koliko je moćna!). Jer, kaže se, ona je odgovorna za aktualnu

"bipolarnost Srbije", ona je davala materijal da se Srbija predstavlja u lošem svetlu. "Crno-bela slika Srbije, koja se pravila na "miloševićevskim"(sic!) poluistinama, ne samo da je "štetna po demokratsku Srbiju, već je po svojim posledicama ponekad fatalna za žrtve srpskih zločina". Tako sročena optužba čini Miloševića sporednim ako ne i nabedenim krivcem. Nisu ratna politika i srpski zločini stvorili lošu sliku o Srbiji, već oni koji insistiraju na potrebi da se Srbija suoči sa zločinima počinjenim u njeno ime, tvrdeći da je to u interesu njene budućnostili, lošu sliku o Srbiji ne prave antihaški lobi i uzdržana vladina politika prema saradnji sa Haškim tribunalom, već oni koji zahtevaju bezrezervnu saradnju sa tim sudom. Doista, providan pokušaj da se odgovornost sa inicijatora rata i zločina prebaci na osvedočene borce protiv rata i nacionalizma.

Naručiocima ovog pamfleta smeta savet koji se daje biračima: "Kad pobedite nacionalizam, biće vam bolje". Smeta im kad se kaže da "Srbija nema budućnostidok se ne suoči sa zločinima". Pobjeda nad nacionalizmom doista je "biti ili ne biti" srpskog naroda. Izuzev ako anonimni kritičari ne misle da srpski nacionalizam i nije tako crn, da je on, u stvari, dobar, ali da ga drugi sa strane i domaće nepatriote predstavljaju zlim.

Što se tiče drugog para ekstrema, Dobrica-Latinka, kaže se da između njih "ima razlika, i to ogromnih, ali i sličnosti, i to brojnih". Ali im je, dodaje se u nastavku, zajedničko da su to "dva idejno bankrotirana pola srpske intelektualne elite". Prvo, čudna je teorijska novina da se između "ultranacionalizma" i "građanskog ekstremizma" stavlja znak jednakosti. Šta bi toliko štetno moglo da bude po Srbiju u

PISMA REDAKCIJI

REČ OPASNIJA OD MAČA

Ni u snu nisam mogao da pomislim da ću tako spontano i toliko uverljivo da osetim koliko je istinita ona narodna: "Reč je opasnija od mača"

U restoranu "Srpsko ognjište", na beogradsko pijaci kod Cvetkove mehane, bio sam u društvu sa poznanicima Božidarom Draškom Mihajlovićem i Ljubomirom Ljubišom Dulovićem. Oba su nekadašnji prokupački gimnazijalci, nosioci Partizanske spomenice 1941. Duboko me je dirnulo saznanje koliko je Dulovića pokosila jedna zaista blesava izjava Vuka Draškovića, stara već dve godine. Tvrdnja da su u partizane otišli "svetski probisveti i društveni otpad".

Znam: Dulović i njegova sestra Radmila još u gimnazijskim danima opredelili su se za socijalističke ideje a nešto kasnije, odmah 1941, za partizanski pokret u Toplici. Kao i Radmiline drugarice Darinka Nestorović i Dragojla Veselinović, takođe prokupačke gimnazijalke. Svo četvoro, iz čestitih učiteljskih porodica čuvenih po poštenju i patriotskom raspoloženju, od prvih dana su u partizanskim redovima.

Darinka i Radmila su poginule 1942. kao partizanski borci. Dragojla je bila zarobljena od Nemaca, upućena u koncentra-

cioni logor u Austriji i jedina je žena koja je uspela da pobjegne iz tog logora posle čega se priključila slovenačkim partizanima i s njima dočekala oslobođenje zemlje. Ljubišu su zarobili četnici Koste Pećanca koji su ga 1942. predali Nemcima a ovi ga držali u logorima od Srbije do Norveške. Posle rata, završio je tehnički fakultet, 20 godina bio tehnički direktor agencije Tanjug (u kojoj je svojevremeno radio i Vuk Drašković), a kasnije, do penzije, direktor Savezne uprave za radio-difuziju. Dragojla je umrla 1975. kao šef personalne službe Narodne banke Jugoslavije.

"Zar smo mi društveni otpad? S kojim pravom nas i ostale Vuk Drašković omalovažava i vređa" - rezignirano se pita Drulović a ja osećam koliko ga to potresa i boli

"Posekao me je kao mačem" - nastavio je Dulović i dodao da je odmah po objavljivanju pomenute Draškovićeve izjave uputio pismo "Politici", ali ovaj list nije našao za shodno da objavi njegov protest. Decembra prošle godine 40 knjiga, sve koje je "Politika" do tada objavila, odneo je u Prokuplje, poklonio gimnazijskoj biblioteci, pomenuvši u posveti Radmilu, Darinku i Dragojlu, tri prokupačke maturantkinje i topličke partizanke. Lepo su primili njegov gest i to mu je donelo malo olakšanje: "A stalo mi je da se ovo negde objavi pa da i tako olakšam sebi a odužim se hrabrim i plemenitim devojkama"

Milentije PEŠAKOVIĆ

"građanskom ekstremu," odnosno, zbog čega taj "ekstrem" ne bi mogao da bude bolji izbor od ultranacionalizma? Da li možda zbog toga što se "građanski ekstremisti" protiv teokratizacije države, politički motivisanim zabranama pojedinih medija, rehabilitacijama kvislinga i kolaboracionista iz vremena II svetskog rata, ili, možda, što zahtevaju da se u temelje srpske države ugrađuju vrednosti anti-fašizma? Ali, i nije toliko čudno to poistovećivanje nacionalizma i građanizma ako se ima u vidu osnovni politički cilj: da se političkim konzumentima, to jest biračima, predoči da pred Srbijom nije izbor između ekstrema, već da je, u skladu sa popularnom izrekom o "zlatnoj sredini", pravi izbor "umereni nacionalizam" i "legalizam" "normalne Srbije".

Bilo bi, bez sumnje, dobro da je ultranacionalizam bankrotirao, kao što se konstatuje. U to, međutim, ne veruju ni sami autori te teze. Pre će, svakako, biti da je ultranacionalizam poprimio samo drugi vid "alotropne modifikacije" u obliku "umerenog nacionalizma". Ali, ukoliko bi bilo tačno da je i građanska opcija bankrotirala, onda bi to zaista bilo tragično za Srbiju. Jer, Srbiju ne može da povuče nazad građanstvo, makar bilo i ekstremno, kao što je to mogao i još uvek može, nacionalizam "oca Srbije", makar bio i "umereni".

Nije onda slučajno što se na Dobričinu "bankrotstvo" gleda nekako sa manje odbojnosti nego prema "ekstremnom građanstvu". Na čijoj su strani simpatije vidi se po prikazivanju, bez ograda, Dobričinog stava prema rešavanju "srpskog pitanja". Dobrica Ćosić, navodno, nepravедno je ispao gubitnik jer je "verovao da Srbi mogu obnoviti svoj identitet tek kad se ujedine u srpskoj državi". Ćosić je, navodno, "opsednut patnjom Srba, on put u "novo doba" vidi u sticanju nacionalne samosvesti (o građanskoj samosvesti valjda brinu "građanski ekstremisti", sram ih bilo!); za Ćosića je "srpsko pitanje preduslov budućnosti", itd, itd.

Ne može se, međutim, antiratni i antinacionalistički pristup rešavanju srpskog pitanja koji je, po mom uverenju, duboko i naučno i politički utemeljen, stavljati na isti tas sa Ćosićevim (čitaj Miloševićevim) ratnim rešavanjem srpskog pitanja. Nastojanja da se Ćosićeve ideje predstave maltene u naivno-romantičarskom svetlu, objektivno su pokušaj da se na svu tragiku velike Srbije prebaci ružičasti veo zaborava. Zato je sasvim logično što se u obimnom satanizujućem tekstu ne pokušava da se bar nešto kaže kakvog su karaktera u poslednjim ratovima bili "balkanski frontovi". Umesto toga, insinuiraju se antisrbizam "građanskih ekstremista" jer su, navodno, u vreme rata bili odbacivani u Srbiji, dok su, u isto vreme, uživali simpati-

je u drugim republikama. Teško je oteći se utisku da se iz nekih razloga izbegava ta ratna, za nekoga ili neke, osetljiva tema. Nije stoga ništa neobično što se u idejama "građanskog ekstremizma" vidi veća smetnja "modernoj, demokratskoj Srbiji, nego

jarhalnosti i modernizma reflektovao u tragizmu novije istorije Srbije. Zašto se, na primer, moglo desiti da se Srbija nakon rušenja Berlinskog zida nađe na začelju zemalja demokratskih tranzicija? A mogli bi se i upitati da li bi uopšte i bilo socijal-

ČLANARINA ZA 2006 - 300 DINARA

Godišnja članarina i za 2006. je 300 dinara, a za učenike i studente - 100 dinara. Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno mole se da, umesto punog iznosa članarine, uplatom simboličnog iznosa potvrde svoju pripadnost Društvu da bi na taj način i dalje bili registrovani kao redovni članovi.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Društva, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka - filijala Beograd

Naziv: Društvo za istinu

o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945.

Članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glas istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Borbu za ostvarenje programskih ciljeva i širenje svog uticaja Društvo u značajnoj meri vodi uz pomoć izdavačke delatnosti - štampanjem i distribucijom knjiga i publikacija. Da bi se realizovao što veći broj ovih projekata i tako vrednosti za koje se Društvo zalaže postale dostupnije što širem krugu ljudi a posebno pripadnicima mladih generacija, neophodna je pomoć članova u dva pravca - da se obezbedi podrška šireg kruga donatora koji bi učestvovali u realizaciji pojedinih izdanja i, drugo, da se uključe u distribuciju izdanja Društva. Sve članove koji u tom smislu mogu da pomognu ili imaju odgovarajuće ideje Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon (011) - 43-07-43, svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

što je Miloševićevo nasleđe

Na tom tragu je i pokušaj da se Druga Srbija, to jedino svetlo u mraku Miloševićevih ratovanja, nauče na koncept "umerenog nacionalizma". To se čini na osnovu nekih unutrašnjih neslaganja koja su, inače, svojstvena svakom demokratskom pokretu. Međutim, ta neslaganja ni u jednom trenutku nisu dovodila u pitanje ključna antiratna i antinacionalistička usmerenja Društva.

Toj svrsi poslužio je i privid teorijske kontroverze o "sudaru patrijarhalnog i modernog" u društvenoj istoriji Srbije. O tome svakako postoje različita mišljenja, što je nauči i primereno. Ne moraju se svi slagati sa stavovima bilo kog naučnika. Ali, nije primereno da se naučno zasnovana stanovišta ne osporavaju naučnim argumentima već političkim diskvalifikacijama, kao što to čine anonimni "kritičari" iz "NIN-ovog" pamfleta. Oni će za Latinkin prikaz modernizacije u Srbiji reći da je u funkciji antisrbstva jer je, pored ostalih, po njima "nepodopština", "širila mit o nesposobnosti Srbije za modernizaciju", zbog čega neće moći u Evropu. Takvo nekorektno interpretiranje (izvan konteksta, bez navodnica i bez izvora) zvuči kao politička optužnica. "Kritičari" se, međutim, ne osmeljuju da nešto kažu o tome kako se taj sudar patri-

ističke revolucije i, ako bi je i bilo, da li bi bila manje krvava, da je modernizacijski proces bio jača strana u novijoj istoriji Srbije? Najzad, kako može neko naučno delo, koje nije naučno osporeno, da bude politički štetno po jedan narod, kao što anonimni "kritičari" govore o historiografskom delu Latinke Perović.

Skoro je neskriveni politički cilj ove paskvile da se destruiraju moguća politička alternativa koju oličava Liberalnodemokratska stranka Čedomira Jovanovića, da se prekine nit koja povezuje Đinđićevo nasleđe i reformsko-evropski kurs Srbije jer se verovatno procenjuje da bi jedna takva alternativa mogla da bude realna pretnja očuvanju aktualne vlasti. U svakom slučaju, može se pretpostaviti da je ovakva vrsta političkog obračuna najava nečega što tek treba da usledi, po svoj prilici, indikacija je da je nekome preko potrebno da se u Srbiji počne govoriti "jednim glasom". Srbija je, na neki način, ponovo pred izborom. Ovoga puta između nacionalne homogenizacije, jednom već oprobane i sa tragičnim posledicama, i građanske otvorenosti, pluralizacije i kooperativnosti sa susjedima i demokratskim svetom uopšte. Inače, čemu služi ova paskvila? Demokratskoj debati svakako ne..."

Milenko MARKOVIĆ

PRILOZI ZA "RAVNOGORSKU ČITANKU"

Kada je Pera Ilić, izaslanik Draže Mihailovića, "stalni oficir za vezu pri Generalštabu Hortijeve Mađarske", pregovarao o mađarskoj isporuci oružja četnicima, tražio je, kako je kasnije svedočio general-major tadašnje mađarske vojske Ištvan Ujsasi, da naoružanje bude jugoslovenskog porekla, iz kontingenta zaplenjenog i zarobljenog. Nemačko naoružanje izazivalo bi sumnju i moglo da pokoleba Mihailovićeve pristalice.

Pomenuti Pera Ilić je, tokom pregovora početkom 1944. godine, takođe izjavio da su nemačke vlasti u Srbiji u ličnosti generala policije i SS-gruppenfirera Majsnera, predstavnika Gestapoa u Beogradu, dale ovlašćenje Mihailoviću da potrebno naoružanje uveze iz Mađarske. Mihailović je molio da se naoružanje pošalje Dunavom, preko Beograda, u smederevsku luku. Ilić je preneo i Mihailoviću želju da pri njegovom štabu bude neki oficir mađarskog Generalštaba, kao stalni organ za vezu. U Mihailovićevo ime, Ilić je zamolio da se oslobode internirci, kao i da se jugoslovenski ratni zarobljenici iz Komarna upute Mihailoviću, kako bi ih uvrstio u četničku vojsku, a za borbu protiv partizana u Srbiji i Bačkoj.

"Sedmog januara 1944. godine, navodi dalje Ištvan Ujsasi, obavestio sam Hortija o dolasku Pere Ilića i o našim razgovorima. Horti je bio vrlo zadovoljan mojim referisanjem i naredio je da se svakoj Mihailovićevoj molbi udovolji. Posle toga, predstavio sam Ilića predsedniku Vlade Kalaiju. U toku razgovora Kalai je kapetanu I klase Iliću službeno saopštio da će on kod nas biti Mihailovićev predstavnik i da će imati pravo da s Mihailovićem održava radio-vezu preko mađarskog Generalštaba, kao i da će Mihailovićeve jedinice u bliskoj budućnosti dobiti municiju, radio-stanice i sanitetski materijal. Takođe sam Peru Ilića predstavio Giciu, ministru inostranih poslova Mađarske.

Paralelno sa Ilićevim obaveštenjima, Ministarstvo inostranih poslova primilo je sličan izveštaj od Bole (Bolla), mađarskog

DRAŽA MIHAILOVIĆ KAO AGENT HORTIJEVE MAĐARSKE (4)

SARAĐUJU, GESTAPO ZNA I ODOBRAVA

generalnog konzula u Beogradu, koji je takođe uspostavio vezu sa Mihailovićevim štabom.

Naredio sam pukovniku Kudaru da Peru Ilića, kao gosta mađarskog Generalštaba, smesti u hotel "Palatinuš", na Margitsiget u Budimpešti.

Neposredna radio-veza sa Mihailovićem uspostavljena je 17. januara 1944. godine. Nju je održavao bataljon za vezu mađarske žandarmerije. Drugo odeljenje mađarskog Generalštaba, čiji je načelnik bio generalštabni pukovnik Kadar Đula (Kadar Gyula), predavalo je Iliću podatke o Sovjetskom Savezu i Titovim jedinicama kojima je raspolagala mađarska obaveštajna služba, kako bi ih preneo Mihailoviću. Ilić je mom zameniku, pukovniku Kudar Lajošu rekao da je Mihailović održavao tesne veze sa italijanskim generalom Piećeom koji je, po naređenju italijanske vlade, otišao u Opatiju kraj Rijeke, gde se bavio špijunažom protiv Titove vojske. Istovremeno, Ilić je rekao da Mihailović radi u sporazumu sa Mačekom, vođom hrvatskih seljaka, koji je za Mihailovićeve jedinice vrbovao pojačanja i da je sa njim zajedno radio protiv Tita.

Isto tako, Mihailović je uspostavio vezu sa rumunskom vojskom. Mihailović je uputio i jednog oficira za vezu sa rumunskim Generalštabom. Rumunski i italijanski generalštabovi snabdevali su Mihailovića oružjem i municijom. Rumunska obaveštajna služba takođe je saradivala sa Mihailovićem protiv Rusije i Tita.

Februara 1944. godine, a na osnovu realizacije sporazuma, Mihailoviću su Dunavom poslali municija i jaka predajna radio-stanica, kao i dve kolone kamiona natovarenih municijom, sredstvima veze i sanitetskim materijalom. Naredio sam kapetanu I klase Korondiju da nadgleda otpremanje pošiljke.

Kada su, marta 1944, nemačke jedinice zauzele Budimpeštu, Ilić i Bošnjaković su odmah napustili glavni grad, o čemu je Ilić obavestio. Plašio se da će ih nemačka policija, koja je eventualno bila upoznata sa njihovim radom, uhapsiti. U aprilu, Ilić i Bošnjaković su se vratili u Budimpeštu i nastavili započeti rad u mađarskom Generalštabu. Oktobra 1944. načelnik mađarskog Generalštaba, general-pukovnik Vereš

Janoš (Voros Janos) obavestio me je o najnovijim činjenicama u vezi sa saradnjom između Mihailovića i mađarskog i nemačkog generalštaba. Tom prilikom predao mi je jednu cedulju, koju mu je Mihailović uputio na francuskom jeziku, sledećeg sadržaja: 'Dragi prijatelju, šaljem Vam prijateljske pozdrave. Kao što vidite saradnja sa mađarskim Generalštabom, koju smo zajednički započeli, uspešno se nastavlja, Vaš iskreni poštovalac Draža Mihailović, septembra 1944. godine'.

Kao što mi je on sam rekao, već aprila 1944. godine, on, Vereš Janoš, general-pukovnik, obavestio je generala nemačke policije i SS-gruppenfirera Vinkelmana (Winckelmann) i nemačkog vojnog izaslanika u Budimpešti, general-majora Grajfenberga (Greifenberg) o saradnji Mihailovića i mađarskog Generalštaba. Oni su tu saradnju svesrdno odobrili, naročito što se tiče snabdevanja Mihailovića naoružanjem iz zaplenjenog vojnog materijala bivše jugoslovenske vojske, što je u interesu Nemačke, a, s druge strane, ne kompromituje Mihailovića u očima Anglo-Amerikanaca.

Vereš Janoš mi je tom prilikom još rekao da će od sada vezu sa Perom Ilićem održavati Nadaš Jajoš (Nadas Lajos), pukovnik, načelnik Operativnog odeljenja mađarskog Generalštaba.

Veza sa Mihailovićem u Beogradu takođe je održavana posredstvom mađarskog potpukovnika Kmesnaija (Kmesznai), koji je bio predstavnik mađarskog Generalštaba pri štabu nemačkih okupacionih jedinica u Srbiji. Kasnije me je general-pukovnik Vereš Janoš upoznao da je, prema njegovom naređenju, u tom periodu Mihailoviću upućena velika količina pušaka, mitraljeza, municije, sredstava veze, lekova i sanitetskog materijala, kao i da se saradnja obaveštajnih službi Mihailovića i mađarskog Generalštaba protiv Rusije i Tita nastavlja na stari način.

Iznete činjenice potvrđuju da je za vreme rata general Mihailović aktivno saradivao sa silama Osovine, da je uživao pomoć Mađarske, Italije i Rumunije, koje su se pod vođstvom Nemačke borile protiv Titove vojske.

Svojim potpisom potvrđujem verodostojnost navedenih činjenica i u slučaju potrebe spreman sam da lično, pred bilo kojim sudom, ovo potvrdim".

Ujsasi Ištvan, general-major mađarske vojske, bivši načelnik opšteg rukovođenja odbranom

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN DRUŠTVA

Žiro-račun Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad - Filijala Beograd

Naziv: Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945, Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Društva.

Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG, Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 .

VBUBYU 22 - Vojvođanska banka Novi Sad

Srbija i Crna Gora (Yugoslavija)

5 4 0 1 - 7 0 6 0 0 3 1 / 2 2

Društvo za istinu o NOB, Beograd

PODSEĆANJA

SRBIJA - JESEN 1944, PROLEĆE 1945 (7)

NEPOTREBNE ŽRTVE DRAŽINE PRIVATNE AVANTURE

Kada su srbijanski četnici stigli u rejon Han Pijeska, nad njima je neposrednu komandu preuzeo Draža Mihailović koji se, sredinom septembra 1944, preko Mačve i Drine, kod Badovinaca prebacio u istočnu Bosnu. Planirao je da sa bosanskim i četnicima pristiglim iz Srbije zauzme Tuzlu, najveći grad severoistočne Bosne, koju su držali partizani, te da se tu njegovo ljudstvo odmori i prezimi.

Draža je izbegavao da direktno označi partizane kao glavne protivnike a to se vidi i iz depeše koju je 16. decembra 1944. uputio komandi Majevičko-trebavskih korpusa: "Sa 10.000 srbijanskih snaga, ne računajući bosanske, krećem pravcem Han Pijesak-Vlasenica-Šekovići-Tuzla (desna kolona) i pravcem Olovo-Kladanj-Stupari-Živinice (leva kolona sa kojom je išao i Draža). Preduzmite odmah energične napade prema oblasti Tuzle sa svim snagama. **Vi znate ko je glavni neprijatelj i napadati ga. Nemojte u ovom momentu stvarati i druge neprijatelje.** Ponavljam, najenergичnije koncentrične napade u oblasti Tuzle sa svim snagama" (napomene u zagradama i podvlačenjem dao je autor).

U bezuspešnom pokušaju da osvoje Tuzlu od partizana, koji su istovremeno vodili

Sredinom februara 1945. na Trebavu su iz jugoistočne Bosne stigli četnici pod komandom majora Račića i crnogorski četnici pod komandom vojvode Pavla Đurišića koji se odmah sukobio sa Dražom jer je hteo da produži za Slovenačko primorje da bi se pridružio Jevđeviću, Đujiću i Ljotiću, a Draža je hteo da se vrati u Srbiju. Krajem marta, Đurišić, kome su se u međuvremenu pridružili i neki Dražini komandanti pa i Dražin prvi politički savetnik Dragiša Vasić, uputio se sa svojim ljudima prema Sloveniji ali su ih ustaše, na Liječva-polju južno od Bosanske Gradiške, razbili, mnoge zarobili a Đurišića i neke starestine, među kojima i sve iz Srbije koji su im se pridružili, pobili u logoru Jasenovac.

Pred nastupanjem 2. armije JA (od 1. marta 1945, NOVJ je preimenovan u Jugoslovensku armiju), srbijanski četnici su se prebacili preko reke Bosne i povukli na planinu Vučjak, četrdesetak kilometara jugoistočno od Bosanskog Broda. Zbog velikih

sve Dražine zahteve ali je njihovo realizovanje sprečeno brzim pobedonosnim nastupanjem jedinica JA.

Srpski fašistički vođa i bivši ministar Dimitrije Ljotić, koji se sa Srpskim dobrovoljačkim korpusom nalazio na Slovenačkom primorju, to jest u širem reonu Ilirske Bistrice, gde su u to vreme stigli i četnici Jevđevića i Đujića iz Like i Dalmacije, sredinom marta 1945. poslao je u Mihailovićev štab na planini Vučjaku svog sekretara Boška Kostića.

Kostić je preneo Draži Ljotićev lični poziv da dođe u Sloveniju, pri čemu je Ljotić nudio da se pod Dražinu komandu stavi i Srpski dobrovoljački korpus (Ljotićevci). Draža je, međutim, odbio da ide u Sloveniju ali je odlučio da za Slovenačko primorje formira takozvani Istaknuti deo svoje Vrhovne komande. Za komandanta tog Istaknutog dela postavio je svog generala Miodraga Damjanovića koji je, uz saglasnost i podršku Nemaca, sa još nekoliko oficira, preko Hrvatske otputovao za Slovenačko primorje gde je 27. marta 1945. preuzeo komandu nad četnicima Jevđevića i Đujića kao i nad Ljotićevim Srpskim dobrovoljačkim korpusom, formiravši od svih - Šumadijsku divizionu. **Tako je Draža Mihailović svu srpsku kolaboraciju stavio pod svoju komandu.**

Posle povlačenje Nemaca iz Sarajeva i centralne Bosne, Draža je sa oko osam hiljada srbijanskih četnika krenuo za Srbiju opštim pravcem Vučjak-Motajica-Prnjavor-Vlašić-Vitez-Fojnica-Ivan sedlo-Bjelašnica-Kalinovik, sa ciljem da forsira Drinu u rejonu Broda. Na ovom dugom, napornom i usiljenom maršu, uz česte borbe sa snagama JA, nije bilo vremena ni da se sahranjuju poginuli ili umrli od gladi i iznemoglosti, a o opelu mrtvima i nošenju ranjenih - nije bilo ni govora. Pre nego što je ova četnička grupacija pod neposrednom komandom Draže Mihailovića stigla do Drine, uništena je od snaga JA na severnim padinama planine Zelengore u rejonu Vrbnica-Zakmur. Draža Mihailović je tom prilikom uspeo da umakne ali je kasnije uhvaćen, osuđen i streljan.

Sve što je radio posle poziva kralja Petra II Karađorđevića da se pridruži Narodnooslobodilačkoj vojsci Jugoslavije pod komandom Josipa Broza Tita - predstavlja krajnje neodgovornu odmetničku avanturu zbog koje je, pored ostalog, i oko 15 hiljada uglavnom srbijanskih mladića stradalo po bosanskim gudurama štiteći odstupnicu Nemcima da bi se lakše povukli iz Jugoslavije kojoj su naneli ogromne ljudske žrtve i neprocenjivu materijalnu štetu.

Dragoslav B. DIMITRIJEVIĆ BELI

POBEDA BEZ POBEDNIKA, VOJSKA BEZ KOMANDANTA

U novosadskom Klubu Vojske SCG, 9. maja, održana je svečana akademija povodom Dana pobeđe nad fašizmom u II svetskom ratu. Pored predstavnika Vojske SCG, govorio je i predsednik Pokrajinskog odbora SUBNOR-a Vojvodine.

U govorima - nijedne reči o pobednicima na našem prostoru, o NOV i POJ, o organizatoru otpora i vrhovnom komandantu, o KPJ i Josipu Brozu Titu. Manje je za čuđenje što to nisu pomenuli sadašnji oficiri, ali je čudno i za osudu što je te činjenice prikrilo predsednik vojskovođaške boračke organizacije.

Prećutano je ko je organizovao otpor okupatoru i ko je komandovao Narodnooslobodilačkom vojskom i partizanskim odredima Jugoslavije. O tome se čuti da bi se zaboravilo i da se na to mesto postave četnici, Draža i Nedić kao "zaštitnici Srba" u II svetskom ratu. A što su štitili okupatore i ustaše od partizana i bili na fašističkoj strani u svim bojama, o tome se ne sme znati ni u udžbenicima istorije i čitankama.

Izlagači nisu spomenuli ni opasnost zbog neofašističkih pojava kod nas pa samim tim ni potrebu da se one suzbijaju. Sve je potaman. Pobili "smo" i sve je u redu. Mnogi prisutni borci NOR-a su poluglasno gundali, žalili se što je bilo tako i što su izašli uvređeni, ali se niko nije našao da glasno protestuje. A i šta će - kad nam je Savez boraca takav.

Rade VUKOSAV

teške borbe protiv nemačkih snaga u rejonu Zvornika, Bijeljine i Brčkog, četnici su pretrpeli teške gubitke. Posle poraza kod Tuzle, Draža se sa svojom odmetničkom ordijom, preko planina Konjuh i Ozren, prebacio na planinu Trebavu, pedesetak kilometara severozapadno od Tuzle. Tu su, i u rejonu varošice Gradačac, četnici iz Srbije držali deo nemačko-ustaškog fronta prema 2. armiji NOVJ. Levo od srbijanskih četnika, u rejonu Brčkog front su držali Nemci, a desno, u dolini Spreče a u rejonu Gračanice, front su držale ustaše. Na Ozrenu su bili bosanski četnici i dalje, do Sarajeva, naizmenično Nemci i ustaše. Ovaj zajednički nemačko-ustaško-četnički front štitio je odstupnicu Nemcima koji su se povlačili iz Sarajeva prema Slavonskom Brodu i dalje na zapad.

gubitaka pretrpljenih u borbama protiv NOVJ, odnosno JA, i epidemije tifusa, četničke jedinice su bile desetkovane pa je na Vučjaku izvršena njihova reorganizacija pri čemu su korpusi preimenovani u brigade.

U cilju "zajedničke borbe protiv komunizma" /JA/, sredinom aprila 1945, Draža Mihailović, posredstvom svog emisara dr Ranka Brašića, obratio se poglavniku Nezavisne Države Hrvatske Anti Paveliću od koga su četnici već dobijali veću pomoć u hrani, lekovima, oružju i municiji. Ovoga puta Draža se obratio radi dobijanja dozvole da se, vozom preko Hrvatske, deo četnika prebaci u Sloveniju. Zbog toga je, krajem aprila 1945, u Zagreb poslao i svog generala Svetomira Đukića. Pavelić je prihvatio

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

BOSNA I
HERCEGOVINA

RAT BEZ ORUŽJA

U Bosni i Hercegovini na sceni je rat, samo bez oružja. Iznošenjem neistina, ratom rečima, truju se narodi i građani, a neuki ljudi primoravaju da slede takve ideje i rade ono što im se kaže, što je klasična zloupotreba.

Ova ocena izrečena je na sednici Glavnog odbora SUBNOAR-a BiH pri čemu je trenutno političko stanje u BiH označeno kao krajnje ozbiljno, čak dramatično. Na sceni je otvorena fašizacija koja se ispoljava u vidu jakih ustaških, četničkih i drugih oblika fašističkog delovanja koji imaju podršku i u vlasti.

Tom prilikom naglašeno je i:

- Svaka pojava fašizma i nacionalizma u Bosni i Hercegovini izaziva trostruke reakcije jer je ona zajednica triju i više naroda i po mnogo čemu je specifična.

- Nije izvršena defašizacija istorije, svesti i ustanova koje zagovaraju ideologiju fašizma.

- I dok je cela Evropa slavila 60. godišnjicu pobeđe nad fašizmom, pojedine strukture u BiH slavile su nešto drugo, upravo one ideje koje su dovele do pokolja, etničkog čišćenja i drugih zlodela.

Ove ocene političke situacije u BiH zasnovane su na činjenici da nacionalističke, klerikalne i neofašističke snage ostvaruju svoj uticaj na mlade školskog uzrasta jer se nad decom u školama otvoreno sprovodi segregacija na nacionalnoj i verskoj osnovi. Vlast i vladajuće nacionalne političke partije tome se ne suprotstavljaju, već podstiču procese koji su direktno usmereni na to da se dece međusobno zavade i dugoročno zatruju pogubnim ideološkim i političkim idejama.

BORAČKA
ORGANIZACIJA
SVE MLAĐA

Vesti iz organizacija Saveza udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata Bosne i Hercegovine potvrđuju da se u praksi ostvaruje ključak o neophodnosti podmlađivanja organizacije prilagođavanjem njenog programa potrebama i profilu mlađih generacija:

- Opštinsku organizaciju u Kaknju, uz 80 nekadašnjih partizana, čini i 270 novih članova, pripadnika mlađih generacija;

- Daniel Mustafović je kao dvanaestogodišnjak, 1984. godine, zajedno sa vršnjacima iz svih delova nekadašnje

SFRJ, učestvovao u pionirskom logoru "Sutjeska 84". Za pesmu "Stojim pred spomenikom na Sutjesci" tada je dobio prvu nagradu. Danas je sekretar Udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata u opštini Vogošća;

- U tuzlanskom kantonu zapaženo je da na manifestacijama koje organizuje boračka organizacija sve više učestvuju mladi ljudi;

- Boračka organizacija podmlađena je i u Bihaću tako da je u njenom sastavu danas 90 boraca iz II svetskog rata i 120 mladih antifašista koji su se posebno angažovali u akciji prikupljanja potpisa građana za vraćanje imena maršala Tita glavnoj bihačkoj ulici, a ispoljili su zapaženu aktivnost i u organizovanju Udruženja "Josip Broz Tito".

ZAHTEVA SE ZABRANA
PROFAŠISTIČKIH
ORGANIZACIJA

Nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini (Savez udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata, Savez društava "Josip Broz Tito", Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Srpsko građansko vijeće - Pokret za ravnopravnost, Hrvatsko narodno vijeće, Pen centar i Helsinški odbor za ljudska prava) zajedničkim obraćanjem domaćoj i međunarodnoj javnosti ponovo su digli svoj glas protiv narastajućeg neofašizma zahtevajući i od državne vlasti ali i od međunarodne zajednice da mu se energično i zakonom suprotstave u interesu mira, reda i ljudske solidarnosti.

I ovom prilikom od države se zahteva da se što pre zakonom zabrani postojanje u bilo kom obliku i bilo pod kojim imenom profašističkih organizacija, manifestacija, skupova, simbola, te propovedanja i širenja profašističkih ideja. A dok se takav zakon ne usvoji, na osnovu postojećih propisa i ustavom prihvaćenih međunarodnih konvencija treba sankcionisati svaki oblik širenja međunarodne mržnje i diskriminacije.

Pomenute bosanskohercegovačke nevladine organizacije ističu da nacionalisti "u svim prigodama i raznim vidovima, otvoreno i bez sutezanja zagovaraju otcjepljenje pojedinih dijelova naše zemlje i u datom momentu njihovo priključenje nekoj susjednoj državi, što ponovo neminovno vodi u nova stradanja i pokolje." A za takav nacionalistički koncept uništenja BiH i u njoj zajedničkog života svih njenih naroda neskriveno se zalažu i određene političke partije, pa i one koje se kite socijaldemokratskim perjem.

Uz navođenje konkretnih primera koji-

ma potkrepljuju svoje tvrdnje, nevladine organizacije konstatuju da "vlast na svim nivoima sva ova događanja ne samo vidi i toleriše već, štaviše, u njima pojedinci iz tih organa u raznim vidovima i javno učestvuju i pomažu ih". Zastrašuje i činjenica da sve ovo zna i vidi i međunarodna zajednica ali ni ona ne preduzima odgovarajuće mere da bi se okončalo, sprečilo i izbeglo zlo.

MUZEJ U JAJCU
OTVARA SE ZA
29. NOVEMBAR

Na sednici Odbora za obnovu Muzeja II zasedanja AVNOJ-a, konstatovno je da, uz dosadašnji ritam obnove, ima uslova da do 29. novembra ove godine ta znamenita institucija bude i zvanično otvorena. Zgrada je, uglavnom, obnovljena, tako da će buduće težište biti na enterijeru i prikupljanju brojnih ekspozitata razgrabljenih i opljačkanih u toku nedavnog rata, koji je i ovde ispoljio svoju najmračniju stranu.

Ukazano je na uzaludnost pokušaja da se ovo II zasedanje AVNOJ-a omalovaži i preda zaboravu. Antifašizam na našim prostorima upravo je na tom zasedanju dobio svoju punu potvrdu. Sva nastojanja da se krvlju prekravaju granice propala su, a "avnojska" merila potvrdila su svoju aktuelnost i neuništivost.

Upravo zbog toga izražena je duboka razočaranost zbog dosadašnje nezainteresovanosti srpskih vlasti i Saveza boraca Srbije, čiji se predstavnici, uprkos upućenim pozivima, još ni jednom nisu pojavili na sednicama Odbora u Jajcu (u radu Odbora iz Srbije je zastupljeno samo Društvo za istinu o NOB-u). Zanimljivo je napomenuti da su najviši organi BiH, a posebno Republika Srpska, preko odgovarajućih ministarstava, najdirektnije uključeni u obnovu Muzeja II zasedanja AVNOJ-a. Razumljiva je namera organizatora da na tom projektu objedini napore svih zemalja bivše Jugoslavije, čime će one, preko svojih vlada, nesumnjivo potvrditi ili demantovati stabilnost svoje antifašističke orijentacije.

Za BiH obnova Muzeja ima poseban značaj, jer se dešava u vreme kada se odlučuje o kandidaturi grada Jajca da se sa svojom prošlošću i sadašnjošću nađe pod okriljem UNESKO-a.

R. ĐERIĆ

OBNOVA TITOVE PEĆINE
U DRVARU

Sa oko 150 hiljada posetilaca u toku sezone, Titova pećina u Drvaru bila je

jedna od najposećenijih turističkih destinacija u nekadašnjoj Jugoslaviji. Pre 11 godina, devastirana je zajedno sa Muzejom "25. maj". Ostali su samo zidovi muzeja i zarđali rukohvati koji pokazuju put ka pećini. Nema više ni spomen-baraka ispred pećine u kojima je Tito boravio. Umesto njih, zgarište.

Ipak, i danas, uprkos prohujalom ratu i ratnicima koji su ratovali i protiv mrtvog Tita, na putu prema Drvaru, kroz Petrovac i preko Oštrejla, ostali su tragovi poštovanja prema nekadašnjem vrhovnom komandantu. U podnožju brda na izlasku iz Petrovca, još stoji ime Tito složeno od malih borova. Na Oštrejlu, planini između Petrovca i Drvara, i dalje je na istom mestu legendarni voz "Proleterka", doduše u veoma lošem stanju. U Drvaru, koji je nekada bio Titov, glavna ulica i dalje nosi Titovo ime. Širom sveta čuvena pecina je, međutim, nestala iz turističkih prospekata, udžbenika istorije; deluje tužno, zapušteno i napušteno. Ta ružna slika koja svedoči o ljudima biće delimično ublažena u susret ovogodišnjim 25. maju. Predviđeno je, naime, da se na lokalitetu Titove pećine izgrade dve spomen-barake po ugledu na autentične.

Načelnica opštine Drvar Anka Papak-Dodig izjavljuje da je izgradnja baraka samo polazna osnova, te da je u planu i rekonstrukcija čitavog spomenkompleksa, što podrazumeva i rekonstrukciju Muzeja "25. maj". Da bi se realizovala obnova u čitavom svetu jedinstvenog spomenika, drvarska opština namerava da se obrati međunarodnim i domaćim institucijama kako bi Titova pećina, kao nekad, bila okosnica turizma u Drvaru jer ljudi i danas dolaze zbog pećine koja podseća na Tita i značajan istorijski događaj, a kada vide u kakvom je stanju, okrenu se razočarani i odu sa mučnim utiskom.

MAKEDONIJA

TITOVE "TEŠKE KRIVICE"

I ove godine je 4. maja u Kući cveća u Beogradu bilo zapaženo prisustvo organizovanih grupa iz Makedonije među kojima su bili i predstavnici Saveza Titovih levih snaga. Oni su ostalima delili kalendare sa Titovim likom i ispisanom porukom: "Srećan je makedonski narod ako sam ja jedini problem", kao i letak u formi poternice za Josipom Brozom.

U odnosu na sličan letak koji je prethodnih godina u više navrata kružio

Beogradom, ovaj je sadržajem prilagođen makedonskim prilikama, te predstavlja uverljiv odgovor tamošnjim neprincipijelnim kritičarima Tita. U njemu se, pored ostalog, Tito "sumnjiči" da je počinio teška "krivična dela":

- Organizovanje, rukovođenje i učestvovanje u KPJ i NOB protiv fašizma i okupatora za slobodu svih jugoslovenskih naroda i narodnosti i formiranje preko AVNOJ-a federativnih republika;

- Osuda Bukureškog dogovora iz 1913. i nepravedne podele Makedonije; formiranje Pokrajinskog komiteta KPJ za Makedoniju i Glavnog štaba NOB-a Makedonije;

- Održavanje ASNOM-a i formiranje prve makedonske države, njen razvoj kao i priznavanje i afirmacija makedonskog naroda, jezika, istorije, kulture, crkve;

- Priznavanje istorijskog kontinuiteta i viševekovnih stremljenja makedonskog naroda ka slobodi preko Ilindenskog ustanka i NOB-a do ASNOM-a i njegov doprinos da se posmrtni ostaci Goce Delčeva iz Sofije prenesu u Makedoniju, poseta i odavanje pošte na njegovom grobu u Skopju, kao i pred spomenikom ilindenskim ustanici- ma u Kruševu...

Posle toga, nabrajaju se "nedela" pomenuta i u sličnom beogradskom letku, koja se odnose na ravnopravnost svih jugoslovenskih naroda, socijalna prava koja su uživali svi građani, prosperitet svih republika, afirmaciju i ugled Jugoslavije u svetu...

HRVATSKA

JUBILEJ DRUŠTVA TITO

Pre deset godina, 25. maja 1996. godine, u Zagrebu je osnovano Društvo "Josip Broz Tito", danas prepoznatljivo po skraćenom nazivu - Društvo Tito.

Kada je osnovano, društvo je imalo 380 članova i bilo je jedino na teritoriji nekadašnje Jugoslavije. Do 2003. razgranalo se u 27 ogranaka koji su okupili oko dve i po hiljade članova. Potom je formirano 12 društava sa sedištimama u Zagrebu, Poreču, Rovinju, Puli, Labinu, Bujama, Vodnjanu, Rijeci, Varaždinu, Splitu, te regionalna društva za Međumurje i Hrvatsko Zagorje. Broj članova je porastao na oko četiri i po hiljade a društva su se ujedinila u Savez.

U međuvremenu, nastalo je više društava "Josip Broz Tito" u Bosni i Hercegovini i Makedoniji koja u Bosni i

Hercegovini okupljaju preko pet i po hiljada, a u Makedoniji oko sedam hiljada članova.

Inicijator ovog poduhvata i današnji predsednik Saveza društava Tito dr Tomislav Badovinac, kao pokretački motiv ističe želju da se iskaže istina o novijoj istoriji, da se na antifaašizmu, kao opštecivilizacijskoj baštini, nadograđuje ono što je na ovdašnjim prostorima bilo dobro i poboljša ono što se moglo i trebalo unapređivati. Da se suprotstavlja, demokratskim sredstvima, svakom nacionalizmu i širenju mržnje i netrpeljivosti, da se zalaže za toleranciju i poštovanje drugih i drugačijih nacionalnih, verskih, ideoloških ili političkih orijentacija, za suživot među ljudima, a protiv namećanja neistina u školskim udžbenicima i obrazovnim sistemima, za istraživanje i osudu zločina u toku ratova i posle njih. Drugim rečima, kako posebno ističe Badovinac, ova društva ne propagiraju kult ličnosti Josipa Broza, već se zalažu za najkрупnije humanističke vrednosti i ideale.

ANTIFAŠIZAM - PRO ET CONTRA

Iako se u Deklaraciji o antifaašizmu Hrvatskog sabora ne pominju pojmovi narodnooslobodilačka borba i vojska koja je u II svetskom ratu jedina na ovom tlu bila antifaašistička, tim dokumentom su nedvosmisleno pozvana "državna tijela da zakonskim sredstvima i djelatnošću čuvaju i unapređuju antifaašističke stečevine", da rade "na očuvanju dostojanstva i skrbi nad sudionicima antifaašističke borbe, na očuvanju antifaašističke spomeničke baštine kao općeg kulturnog dobra i na ukupnoj zaštiti i afirmaciji temeljnih vrijednosti antifaašizma kao zaloga civilizacijske budućnosti i demokratskog europskog opredjeljenja".

Predsednik Hrvatske Stjepan Mesić ne jednom je javno naglasio: "Borci protiv fašizma su bili na pravoj strani, poklonici nacizma i fašizma, ma kakvi da su bili njihovi inicijalni motivi, bili su na pogrešnoj strani. Čast Hrvatske odbranili su antifaašisti, a okaljali su je domaći fašisti, bez obzira kojim se imenom kitili. Današnja Hrvatska nema ama baš nikakvoga razloga ignorirati a kamoli kažnjavati antifaašiste, kao što nema ni razloga rehabilitirati fašiste."

Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, u godini kada se obeležava 65. godišnjica ustanka protiv fašizma, sa posebnom zahvalnošću obraća se učesnicima NOB-a i ističe da se Zagreb nikad nije odrekao vrednosti toga dela

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

svoje prošlosti.

No, u Hrvatskoj postoje i drugi glasovi; glasovi onih koji tvrde da su se partizani borili protiv Hrvatske te im smetaju svi antifašistički datumi. Za takve II svetski rat još nije završen tako kako je završen i oni bi bi rađe slavili neke kvislinske datume sa obrazloženjem da kvislinci nisu bili za Hitlera već protiv komunizma iako se dobro zna da je kvislinska NDH, objavila rat i Sjedinjenim Američkim Državama!

U tom kontekstu "Glas", list antifašista demokratske Hrvatske, piše:

"Antifašisti su se u NOB-u u Hrvatskoj borili protiv fašizma noseći zvijezdu petokraku i toga se nikad neće odreći jer su s tim simbolom bili dio svjetske antifašističke koalicije koja je pobijedila u II svjetskom ratu. Na toj pobjedi protiv fašizma, najcrnjeg zla u povijesti čovječanstva, izgrađena je moderna demokracija i oformljena međunarodna zajednica i Ujedinjeni narodi. Sigurno da ta zvijezda petokraka nije niti može biti simbol zla i zločina. A da su neki i pod njom činili zločine, to članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske ne osporavaju. Uostalom, povijest je pokazala da su zločini činjeni i pod simbolom križa, pa nikome ne pada na pamet da taj križ zabrani i proglasi ga zločinačkim."

HOLOKAUST I UDŽBENICI ISTORIJE

U Zagrebu je Međunarodni dan sećanja na žrtve holokausta obeležen na dva skupa - u Hrvatsko-izraelskom društvu i udruženju Bet Israel, te u Jevrejskoj opštini. Na prvom skupu bio je i predsednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić koji je tom prilikom izjavio da mladi moraju da znaju istinu šta se zapravo dogodilo, to jest da su ljudi ubijani samo zato što su drukčiji.

Povod za ove reči bilo je i predsednikovo nezadovoljstvo zbog ponašanja jednog broja mladih u Hrvatskoj koji promovisu nacističke simbole. Uzrok vidi u slabostima školskog sistema i udžbenika. Zato bi, smatra Mesić, udžbenike istorije trebalo revidirati ili bi trebalo da ih pišu neki drugi ljudi.

DA OPET BUDE TITOVA OBALA

Na prvu godišnjicu oslobođenja Splita, 26. oktobra 1945. Gradski narodni odbor Splita proglasio je Josipa Broza Tita za počasnog građanina grada pod Marjanom. Decenijama potom splitska riva zvala se Titovom obalom. Preimenovana je 1991. u

Obalu hrvatskog narodnog preporoda a tada je Split ostao i bez Ulice žrtava fašizma i mnogih drugih uličnih imena koja su podsećala na događaje i ličnosti narodnooslobodilačke borbe.

Nekad su i ulične table podsećale da je iz Splita i okoline, od oko pedesetak hiljada tadašnjih stanovnika, u NOP-u učestvovalo oko 18 hiljada, a sa puškom u ruci preko 12 hiljada. Poginulo je 1.500 boraca, u gradu je ubijeno 256 građana, kroz zatvore prošlo preko 15 hiljada a bilo internirano oko pet hiljada.

Imajući sve to na umu, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Splita uputila je zahtev Komisiji Gradskog vijeća Splita za imenovanje ulica, trgova i spomenike da Titova obala postane opet - Titova.

"ANJUTA" - KNJIGA VEĆA OD SPOMENIKA

Pripadnik naprednog radničkog pokreta, učesnik NOB-a, posleratni poslanik i svestrani društveni pregalac Juraj Hrženjak objavio je u Zagrebu, kao sopstveni izdavački poduhvat, knjigu sećanja i dnevnčkih zapisa iz II svetskog rata.

Naslov "Anjuta" knjige je dobila po nadimku koji je autor, imajući na umu ličnost iz filma "Pastir Kostja", još u mladosti dao svojoj potonjoj supruzi Janji, rođenoj u ličkom selu Čitluku, jednom od tragičnih naselja u takozvanom medačkom džepu.

Knjiga je uzbudljivo svedočanstvo o visokim moralnim vrednostima iskazanim u toku NOB-a, o humanizmu u najtežim okolnostima, o nadčovečanskom požrtvovanju boraca i patnjama civilnog stanovništva, posebno žena i dece.

Opisujući partizanske dane, Hrženjak pominje mnoge potresne događaje i čuva od zaborava likove saboraca koje opisuje sa puno ljubavi i poštovanja. Prateći ratni put svoje supruge, jednog od glavnih organizatora partizanskog saniteta u Lici, Kordunu i Baniji, svedoči o ogromnom doprinosu žena. Doda li se tome i činjenica da su Janja-Anjuta i Juraj-Đuka u toku ratnog vihora dobili ćerku koja je delila sudbinu majke, bolničarke, lekara, upravnika partizanskih bolnica, autentična zbivanja deluju kao gotovo nestvarni ljubavni roman o jednoj porodici i njenom ratnom okruženju. A uz sve to, knjiga je i svojevrsni spomenik ljudima tragičnog medačkog džepa.

SLOVENIJA

BORUT PAHOR O LEVICI

"Ne samo kod nas, već i u Evropi, redefiniše se pojam levice i desnice. Mnogi levicu i dalje shvataju tradicionalno i vide u njoj onu silu čiji je glavni zadatak izgradnja socijalne države. Zalažem se prvenstveno za levicu koja naglašava da se ne može napred bez zdravim elementima liberalnosti. Suština je u tome kako Slovenija najbrže da se priključi krugu najrazvijenijih država. Potpuno sam ubeđen da Socijal-demokratija mora da bude nosilac tih nastojanja i da je to temelj pojma levice".

Ovo je u intervjuu "Slobodnoj misli", ljubljanskoj reviji za socijalna, privredna, politička, istorijska i kulturna pitanja u zemlji i svetu, rekao Borut Pahor, predsednik Socijal-demokratije i poslanik u evropskom parlamentu. Na pitanje kako uskladiti razvoj sa pojmom socijalne države i solidarnosti građana, Pahor je odgovorio da su to dve strane iste medalje, te da je takvo poimanje sasvim realno. Stranke levice, koje su u većini država došle na vlast s praznim demagoškim obećanjima, brzo su pale u krizu i izgubile vlast. Nisu ispunile obećanja i, pre svega, nisu imale dovoljno kapitala da bi obećano mogle da ostvare, ali se nisu znale ni organizovati, modernizovati i dinamizirati.

Iz ovog stava proizlazi i Pahorovo opredeljenje za korenite ali postupne reforme. To ne sme da bude šok-terapija već dobro promišljeni potezi koji se zasnivaju na socijalnom dijalogu. Ne sme se zanemariti uloga socijalnih partnera, zagovaram društvo u kome konsenzus ima posebnu ulogu - naglašava Pahor uz napomenu da su pravi uzor za to skandinavski države.

NE SAMO VETERANI

Ovogodišnja skupština Zveze združenih borcev in udeležencev NOB-a Slovenije (ZZB) po mnogim mišljenjima bila je izuzetna. Prvenstveno zbog toga što su otvorena mnoga goruća pitanja - od početka narodnooslobodilačke borbe, ustanovljenja Osvobodilne fronte i sve do danas kada boračku organizaciju, koja je učestvovala u izgradnji temelja današnje samostalne države, potresaju više ili manje drastični pokušaji prevrednovanja narodnooslobodilačke borbe i istorije, te brojne manipulacije dnevne politike za prestiž na političkom polju.

O svim tim pitnjima bilo je reči u uvodnom izlaganju predsednika ZZB-a Janeza Stanovnika koji je pomenuo da se

19 hiljada novih i mlađih članova pridružilo učesnicima NOB-a kojih je sada u slovenačkoj boračkoj organizaciji oko 39 hiljada. Drugim rečima, trećinu članstva čine pripadnici mlađih generacija. "Sve njih, rekao je Stanovnik, pogađaju nepravde koje im se čine i iskripljavanje istine o narodnooslobodilačkoj borbi koja je temelj slovenačke državnosti a to ne može da negira nijedna vlada ni politička stranka.

Stanovnik je naglasio da neophodne privredne reforme ne mogu da se ostvaruju povećavanjem raskoraka između bogatih i siromašnih. Po njegovom mišljenju, Slovenija je pogrešila kada je podržala rat u Iraku i tamo ne bi smela da šalje svoje vojnike.

Dobar deo izlaganja Stanovnik je posvetio ulozi Osvobodilne fronte pri čemu je rekao:

"Osvobodilna fronta je je prelomnica našeg narodnog razvoja; ona je simbol slovenačkog otpora, nacionalnog opstanka, simbol izborne suverenosti i prava na samoopredeljenje, simbol izgradnje temelja državnosti, udružene Slovenije i simbol pravednog društvenog uređenja. Četvorogodišnja narodnooslobodilačka borba je razvila samosvest slovenačkog naroda i istinski ga iz naroda robova uzdigla u narod junaka".

PORTRET JEDNE ORGANIZACIJE

Kako danas izgleda jedna boračka organizacija u Sloveniji može se videti na primeru one koja deluje u mesnoj zajednici "Vodovodni toranj" u Kranju:

- Trenutno ima 265 članova. Jezgro čine učesnici NOB-a, a poslednjih nekoliko godina postala je jača za oko pedeset novih članova i članica, od studenata do "mladih" penzionera. Kako kaže Stane Pirnat, predsednik ove mesne organizacije, sve su to ljudi koji poštuju vrednosti NOB-a, cene duh otpora slovenačkog naroda protiv su nasilja, a za slobodoljubivost, narodni ponos, patriotizam, solidarnost, humnizam i drugarstvo.

Aktivnosti organizacije su: afirmacija NOB-a neposrednim svedočenjem, muzejskim, izložbenim i izdavačkim delatnostima; podsticanje umetničke delatnosti o NOB-u; briga za spomenike, obeležja i groblja NOB-a; organizovanje spomen-svečanosti i drugarskih susreta; briga za stare, bolesne i socijalno ugrožene članove i članice...

U skladu s tim, Mesna organizacija Zveze borcev "Vodovodni toranj" u Kranju čitave ove godine raznim akcijama obeležavaće 65. godišnjicu ustanka

i formiranja Osvobodilne fronte. Organizovaće dva izleta do poprišta značajnih događaja iz vremena NOB-a u Sloveniji, obilazak nekadašnjeg logora na Rabu i u Dahauu, posete bolesnim i starim članicima i članovima. Već su održane dve spomen-svečanosti kraj spomenika žrtvama u Šorlijevom mlinu kod Kranja, članstvo je učestvovalo u ovogodišnjem tradicionalnom pohodu "Po poteh prijateljstva in spomina Udin Boršt 2006" a tokom jeseni masovno će učestvovati na drugarskom susretu "Partizanski miting 2006".

OBNAVLJANJE PARTIZANSKIH OBJEKATA U KOČEVSKOM ROGU

Dolenjski muzej u Novom mestu pridaje veliku pažnju obnovi brojnih objekata iz vremena NOB-a koji se nalaze na području Kočevskog roga i želi da ih vidi što veći broj ljudi. Svake godine se obnove dve do četiri barake.

Od objekata o kojima brine ovaj muzej najbolje je posećena Baza 20 koja je ne samo najpoznatija već i najlakše dostupna. Poslednjih godina, pored domaćih, sve više je i stranih posetilaca. Tu je izložbena postavka o samoj bazi i partizanskim bolnicama i radionicama u ovom kraju. Može se videti i obližnji Bunker 44. Za obilazak su posebno zanimljive i obnovljene partizanske bolnice Jelendol i Gornji Hrastnik.

U Bazi 20 u toku NOB-a boravilo je rukovodstvo NOP-a Slovenije. Bolnica Jelendol prve ranjene partizane prihvatila je 6. maja 1943. i do kraja rata lečila 330 ranjenika. U jesen 1944. u njoj je postavljena i operaciona sala. U bolnici Gornji Hrastnik, koja je postala bolnica za teške ranjenike i složene operacije, lečeno je više od 400 uglavnom težih ranjenika od kojih je umrlo 69. Tu je, međutim, ugledalo svet i nekoliko mališana jer je aprila 1944. bolnica obavila i funkciju porodilišta.

DOSADAŠNJA IZDANJA DRUŠTVA

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. do sada je, u okviru svojih programskih aktivnosti, izdalo više knjiga i publikacija:

- "STVARANJE I RAZARANJE JUGOSLAVIJE" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- "FAŠIZAM JUČE I DANAS"
- Ilija Radaković "BESMISLENA YU-RATOVANJA" - dva izdanja
- Džasper Ridli "TITO"
- Ibrahim Latifić "JUGOSLAVIJA 1945-1990" - dva izdanja
- Milenko Marković "SRPSKO PITANJE"
- RAZARANJE SPOMENIKA KULTURE NA TLU NEKADAŠNJE JUGOSLAVIJE 1991-1995"
- Miloš Minić "PREGOVORI IZMEĐU MILOŠEVIĆA I TUĐMANA O PODELI BiH"
- "BOSNA I HERCEGOVINA JUČE, DANAS I SUTRA"
- Dr Radoslav Ratković "POLITIKA I USTAV"
- Dr Branko Latas "SARADNJA ČETNIKA SA OKUPATORIMA I USTAŠAMA (1941-1945)" - tri izdanja
- "VOJVODINA U ANTIFAŠISTIČKOJ NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI (1941-1945)"
- "AVNOJEVSKI PRINCIPI I ODNOSI U SADAŠNJOJ JUGOSLAVIJI; PAKT O STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU"
- "OSVRT NA PUBLIKACIJE O REHABILITACIJI SARADNJE ČETNIKA SA OKUPATORIMA"
- Kiro Hadži Vasilev "ŠUDBINE SOCIJALIZMA"
- Dr Marko Vrhunec "ŠEST GODINA SA TITOM"
- Dr Dragoljub Petrović "JUGOSLAVIJA U ANTIFAŠISTIČKOM RATU 1941-1945"
- "RATovi U JUGOSLAVIJI 1991-1999" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- Jovo Ninković "ETNIČKA SVOJSTVA RATOVA U JUGOSLAVIJI 1991-1995"
- "O USTANKU 1941. DANAS" - zbornik sa skupa "60. godišnjica antifašističkog ustanka u Jugoslaviji"
- "VELIKA PODVALA - CENČIĆ PODMEĆE TITU IZMIŠLJENE STENOGRAME" - osvrti i polemike
- Kiro Hadži Vasilev "MEĐUNACIONALNI ODNOSI - BALKANSKA ISKUSTVA"
- ODBRANA ISTORIJSKE ISTINE O NOR-u I SFRJ (zbornik saopštenja i diskusije sa tribine "Da li đaci u Srbiji uče falsifikovanu istoriju")
- "ANTIFAŠISTIČKI NARODNOOSLOBODILAČKI RAT U JUGOSLAVIJI I SAVREMENOST" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- BEOGRADSKI OKTOBAR - povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobeđe nad nacifašizmom
- POBEDA NAD FAŠIZMOM - 60 GODINA KASNIJE (2005-1945)

Društvo distribuira i knjigu Milenka Markovića "Srbija u traganju za novim identitetom", čiji je izdavač "Dan graf".

U organizaciji Socijaldemokratskog kluba, Društva za istinu o antifašističkom NOB-u i Fakulteta političkih nauka, na ovom fakultetu predstavljena je knjiga Milenka Markovića "Srbija u traganju za novim identitetom". Tom prilikom govorili su dekan fakulteta domaćina Milan Podunavac, istoričarka Latinka Perović, univerzitetski profesori Jovan Komšić i Ljubiša Rajić i autor.

Po rečima Milana Podunavca, ima simbole u zajedničkom nastupu tri organizatora, a ovom promocijom akademska zajednica Fakulteta političkih nauka upućuje poruku čitavoj kademskoj zajednici.

Konstatujući da se knjiga dramatičnog naslova bavi najtežim pitanjima s kojim se suočava jedno društvo u potrazi za novim tipom političkog i socijalnog identiteta, Podunavac je, između ostalog, rekao:

- Izgubljena je konstitucionalna šansa stvorena radikalnim promenama oktobra 2000. godine. Zbog toga se naše društvo suočava sa velikim deficitom u odnosu na obnovu svog identiteta i definisanje temeljnih vrednosti na kojima društvo počiva i koje bi trebalo da budu izvan sfere političkih borbi.

- Tri su ključna uzroka sadašnjeg stanja.

PROMOCIJA KNJIGE "SRBIJA U TRAGANJU ZA NOVIM IDENTITETOM"

Srbija je poratno društvo a poznato je da rat razara sve segmente društvenog bića. Srbija je takođe postdiktatorsko društvo opterećeno snažnom postdiktatorskom memorijom. Treći faktor je ekstremni nacionalizam, a sva tri zajedno čine Srbiju duboko podeljenim društvom. Optimizam se zasniva na snažnom demokratskom bloku proevropske orijentacije.

Uz napomenu da Milenko Marković precizno koristi pojmove izvan diskursa totalitarnog mišljenja, Latinka Perović je istakla da se i ovom knjigom dokazuje teza da istorija nije depo u koji se pakuju politički događaji da bi čekali na red da budu protumačeni za neke sledeće generacije. Savremenici su suočeni sa neophodnošću i moralnom obavezom da se prema tim događajima opredele.

"Gotovo da nema nijedne značajnije pojave u jednom mračnom periodu političkog inženjeringa na koju Marković nije reagovao" - rekla je, pored ostalog Latinka Perović uz napomenu da knjige ovog autora dobro osvetljavaju političku scenu Srbije u poslednje dve decenije. Konzervativna svest blokirala je demokratske snage a glavna vlada-

QUO VADIS, SRBIJO?

juća stranka i glavna opoziciona stranka - dve su autoritarne stranke. Demokratske snage nisu zapravo pobedile Miloševićev staljinistički totalitarizam.

"Zanimljivije je na šta knjiga poziva nego što sami tekstovi kazuju" - mišljenje je Ljubiše Rajića koji je, pored ostalog, konstatovao da je Marković načeo temu karaktera poslednjih jugoslovenskih ratova. Nije samo nacionalizam u pitanju. Ljudi su bili topovska hrana. Oni koji su ih gurnuli u rat - na tome su dobro zaradili pa ih ostavili. Međunarodna zajednica, odnosno njeni pojedini segmenti, opredeljivali su se ne prema suštini problema već prema nekim svojim internim računicama i "prebijanjima" preko trećeg.

Rajić je dodao da nacisti pobeđuju u Srbiji toliko godina posle II svetskog rata, te se ne bi iznenadio da Sala heroja na njegovom fakultetu dobije ime Milana Nedića a Studencki trg Dimitrija Ljotića. Na Zapadu se NOB ceni kao antifašistička borba, treba postaviti pitanje kakvo je društvo bilo posle 1945. a kakvo je danas i da li su motivi onih koji su stvarali Jugoslaviju bolji od današnjih.

Govoreći o oprostaju i pomirenju, Rajić je izjavio da ne deli ideju da se nekom zločincu treba oprostiti; to uostalom i nije odnos između pojedinaca, već odnos državnih organa prema zločinu. A što se tiče pomirenja, oni na vrhovima se nikada nisu ni posvađali...

Levica je po Rajićevim rečima više modernizovala ovo društvo nego iko. "Imamo gomilu stranaka sa levim atributima, konstatovao je odgovarajući na pitanje postoji li danas u našoj sredini istinska levica, ali ne vidim mnogo leve u tome. U praktičnoj politici ne vidim ništa na levoj strani".

Rajić je izveo zaključak da moraju da se povedu šire rasprave o pitanjima pokrenutim u knjizi Milenka Markovića. Utoliko pre što se suočavamo sa bahatim političkim ponašanjem a račune će plaćati buduće generacije. Ankete pokazuju da 84 odsto studenata Beogradske univerziteta želi da se iseli iz zemlje. Mrtvi će biti zaboravljeni, ali bez mladih nema ni biološke budućnosti...

Jovan Komšić je analizirao tekstove iz knjige i ukazivao na pojedine teze koje se u njima zastupaju. "Za sve nas bi bilo bolje, rekao je, da je naslov knjige mogao da bude 'Srbija moderna demokratska država'".

IVAN STAMBOLIĆ SLAVKU ČURUVIJI

RAZGOVOR POTOM UBIJENIH

U izdanju Udruženja "Nauka i društvo" izašla je knjiga "Žrtve - Ivan Stambolić Slavku Čuruviji". Reč je o dosad neobjavljenom višednevnom razgovoru Ivana Stambolića sa novinarom Slavkom Čuruvijom, urednikom "Telegrafa", objavljenom aprila 1992. u Herceg Novom.

Kada mu je preko dvesta stranica intervjua dato na autorizaciju, Stambolić nije bio zadovoljan te je izrazio želju da preradi tekst. Izmenjena verzija koju je ponudio, nije odgovarala "Telegrafu" te se sada ovaj razgovor prvi put u celosti nalazi pred čitaocima. To je, u stvari, priča o životnom putu Ivana Stambolića, posebno od njegovog stupanja na političku scenu, sa akcentom na događanjima pre, za vreme i neposredno posle 8. sednice CK SK Srbije, kao i na krupnim političkim zbivanjima u kojima je Ivan Stambolić neposredno učestvovao.

"Ovaj razgovor, ističe u pogovoru profesor sociologije politike dr Todor Kuljić, nije svedočanstvo samo jednog od mnogih frakcijskih sukoba unutar srpske leve, već raskola sa dalekosežnim državnim posledicama u periodu urušavanja evropskog razvijenog socijalizma. Nije u pitanju samo sećanje uticajnog političara, nego onoga koji je najzaslužniji (i koji to otvoreno priznaje) za ustoličenje drugog, možda najodgovornijeg političara za prelomna zbivanja na Zapadnom Balkanu krajem 20. veka."

Kuljić, između ostalog, naglašava: "Stambolićeva sećanja više su od običnog, prosečnog, lično obojenog viđenja pokretačkih tačaka u srpskoj politici. Premda ne potcenjuje svoj učinak, Stambolić ne solunaši. Bio je reformistički levičar, političar sa uverenjem. 'Na kratke staze, istoriju mogu da stvaraju pobednici. Na duge, dobitak u istorijskom razumevanju potiče od poraženih'. Ovu opasku valja imati na umu uvek kada se procenjuje saznajna vrednost privremeno poraženih u prostoru opterećenom martirološkom političkom kulturom"

Priredivač knjige, Ivanov brat Vukašin - Vule Stambolić izdavanje i promociju knjige iskoristio je kao povod da podseti:

"Još nema definitivne presude Ivanovim i Slavkovim ubicama. Zločinci štampaju knjige u velikim tiražima. Deo beogradske štampe prevrće Ivanove mrtve kosti. Kao što 'mrtve kosti ne dele megdane', tko se istine bore dok stoje i postoje. Vraćanje u prošlost istinama - čisti duše i otrežnjuje."